

Korištenje EU fondova za razvoj otočnih zajednica

Košta, Vlatka

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:032621>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-18**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
Preddiplomski sveučilišni studij Kultura i turizam

Vlatka Košta

Korištenje EU fondova za razvoj otočnih zajednica

Završni rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
Preddiplomski sveučilišni studij Kultura i turizam

Korištenje EU fondova za razvoj otočnih zajednica

Završni rad

Student/ica:

Vlatka Košta

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Božena Krce Miočić

Zadar, 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Vlatka Košta**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Korištenje EU fondova za razvoj otočnih zajednica** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 5. rujna 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KOHEZIJSKA POLITIKA I EU FONDOVI	2
2.1. Kohezijska politika EU	2
2.2. Definiranje i podjela EU fondova.....	3
2.2.1. Strukturni fondovi	7
2.2.2. Kohezijski fond (CF).....	10
2.2.3. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD).....	12
2.2.4. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF)	13
2.3. Nova Kohezijska politika	14
3. VAŽNOST EU FONDOVA ZA REPUBLIKU HRVATSKU	17
3.1. Put Republike Hrvatske do korištenja ESI fondova	17
3.2. Operativni programi Republike Hrvatske	19
3.2.1. Operativni program učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. (OPULJP)	20
3.2.2. Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. (OPPIR)	21
3.2.3. Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (OPKK)	22
3.2.4. Operativni program ruralnog razvoja 2014.-2020. (PRR).....	22
3.3. Nacionalna razvojna strategija Hrvatska 2030.....	23
4. RAZVOJ OTOČNIH ZAJEDNICA REPUBLIKE HRVATSKE	30
4.1. Otočne zajednice u Republici Hrvatskoj	30
4.2. Faktori proizvodnje u kontekstu otoka Republike Hrvatske	32
4.3. Program razvoja otoka	33
4.4. EU potpore za hrvatske otoke	34
4.4.1. HOP	34
4.4.2. Projekt Otoci	36
4.5. Održivi razvoj otočnog turizma	37

4.6. Pozitivni primjeri korištenja EU fondova za razvoj otočnog turizma	39
5. PERSPEKTIVE RAZVOJA OTOKA REPUBLIKE HRVATSKE KORIŠTENJEM FONDOVA EUROPSKE UNIJE.....	43
5.1. Perspektive razvoja otoka Republike Hrvatske korištenjem sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF).....	43
5.2. Perspektive razvoja otoka Republike Hrvatske korištenjem sredstava Kohezijskog fonda (CF)	44
5.3. Perspektive razvoja otoka Republike Hrvatske korištenjem sredstava Europskog socijalnog fonda (ESF)	45
5.4. Perspektive razvoja otoka Republike Hrvatske korištenjem sredstava Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EMFF).....	45
6. ZAKLJUČAK.....	47
SAŽETAK.....	
SUMMARY.....	
LITERATURA	
POPIS TABLICA.....	
POPIS ILUSTRACIJA	
ŽIVOTOPIS.....	

1. UVOD

Europska unija provodi kohezijsku politiku kojoj je jedan od glavnih ciljeva poticanje razvoja njezinih slabije razvijenih područja. Financijski instrumenti kojima se kohezijska politika ostvaruje nazivaju se ESI fondovi, a upravo oni omogućavaju napredak slabije razvijenih država i regija te dostizanje europskog životnog standarda u istima. Republika Hrvatska obiluje otocima i otočićima koji su znatno slabije razvijeni od kopna i, općenito, otoka drugih mediteranskih zemalja. Predmet istraživanja ovog završnog rada je upravo razvoj otočnih zajednica Republike Hrvatske kroz korištenje financijskih sredstava Europske unije.

Cilj ovog rada je metodama deskripcije i klasifikacije detaljno analizirati fondove Europske unije, uvidjeti razvojne mogućnosti koje oni pružaju te induktivnom i deduktivnom metodom zaključiti o prilikama za gospodarski razvitak koje se mogu iskoristiti na otocima Republike Hrvatske. Osim toga, učinkovitije iskorištavanje financijskih sredstava europskih fondova uvelike bi pridonijelo podizanju kvalitete života na hrvatskim otocima te je stoga jedan od ciljeva ovog rada i uvidjeti smjerove u kojima bi se njihov budući razvitak mogao kretati.

Rad je, uključujući uvod i zaključak, podijeljen na 6 poglavlja. Drugo poglavlje rada se bavi kohezijskom politikom Europske unije i detaljno se analizira svaki od postojećih europskih fondova. Poglavlje je zaključeno uvidom u novu kohezijsku politiku koja će se provoditi u razdoblju od 2021.-2027. godine. U sljedećem poglavlju je navedeno koja su od sredstava europskih fondova bila iskorištena u Republici Hrvatskoj, počevši od vremena dok nije bila punopravna članica Europske unije sve do danas, metodom deskripcije analiziran je svaki od 4 tekuća Operativna programa Republike Hrvatske, pružen je uvid u Nacionalnu razvojnu strategiju Hrvatska 2030. koja će se provoditi od 2021. godine te su navedeni dobri primjeri uspješno provedenih EU projekata u Republici Hrvatskoj. U četvrtom poglavlju analizirane su otočne zajednice u Republici Hrvatskoj, navedene su i opisane postojeće EU potpore za razvoj hrvatskih otoka, naglašena je važnost koncepta održivog razvoja turizma te su navedeni pozitivni europski primjeri iskorištavanja sredstava EU fondova za razvoj otočnog turizma. U zadnjem poglavlju iznesen je osvrt autorice na prethodna poglavlja kroz navođenje perspektiva budućeg razvoja otočnih zajednica Republike Hrvatske korištenjem sredstava EU fondova. Slijedi zaključak koji objedinjuje sva poglavlja rada.

2. KOHEZIJSKA POLITIKA I EU FONDOVI

Europska unija provodi kohezijsku politiku kojom potiče razvoj nerazvijenih europskih zemalja te pokušava u što većoj mjeri smanjiti razlike između onih najnaprednijih i onih koje su slabije razvijene. Cilj ove politike je stvoriti uravnoteženo okruženje u kojem su sve zemlje članice i njihove regije sposobne konkurirati na svjetskom tržištu, kao i poboljšati životni standard u istima. Drugi naziv za kohezijsku politiku je regionalna politika, a iz oba naziva se može naslutiti koja je njezina svrha – smanjenje razlika između regija Europske unije. Kohezijska politika se, kao i Zajednička poljoprivredna i Zajednička ribarska politika, ostvaruje pomoću ESI fondova.

2.1. Kohezijska politika EU

Investiranjem u sektore koji su u pojedinim državama najslabiji, Europska unija putem kohezijske politike nastoji ujednačiti ekonomske, prostorne i socijalne značajke svojih članica i samim time povećati konkurentnost europskog gospodarstva na globalnoj razini. Sektori u koje Europska unija najviše ulaže su: „...promet, poduzetništvo i inovacije, ljudski resursi, zaštita okoliša i energetska učinkovitost, turizam i zdravstvo“.¹ EU fondovi su financijska sredstva pomoću kojih se provode kohezijska i druge politike Europske unije. Oni se mogu svrstati u nekoliko skupina. Prva skupina se naziva Programi pomoći EU, a namijenjena je državama nečlanicama. Za države članice postoji dvije skupine fondova: „Programi Unije i Instrumenti kohezijske, poljoprivredne i ribarske politike“.² Detaljna podjela EU fondova slijedi u idućem potpoglavlju.

Kohezijska politika Europske unije se provodi već nekoliko desetljeća. Godine 1957. u Rimskom ugovoru se prvi puta piše o regionalnim razlikama i zbog toga se upravo ta godina smatra godinom nastanka Regionalne politike. Već iduće godine je uspostavljen Europski socijalni fond (ESF), tada glavni instrument financiranja kohezijske politike. Sljedeća važna godina u povijesti Kohezijske politike je 1975., kada je uspostavljen Europski fond za regionalni razvoj (ERDF). Zajednička programska razdoblja s jednakim pravilima za sve države članice formirana su 1989. godine. Za Republiku Hrvatsku je važno programsko razdoblje 2007.-2013. jer je ona tada bila korisnica Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA), „...koji je

¹ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Ususret fondovima kohezijske politike u Hrvatskoj**, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2013., p. 5

² **Pojmovnik fondova Europske unije**, Središnji ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Samobor, p. 70.

namijenjen državama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama...“³ za stupanje u članstvo Europske unije. Danas u Europskoj uniji postoje sedmogodišnja proračunska, odnosno programska razdoblja. Trenutno je na snazi proračunsko razdoblje 2014.-2020., u kojem je Europska komisija (EK) prema Višegodišnjem financijskom okviru (VFO) izdvojila čak 325 milijardi eura za provođenje kohezijske politike, a od toga je 8,397 milijardi eura namijenjeno Republici Hrvatskoj, jednoj od 28 zemalja članica.⁴

Upravo zbog težnje za razvojem nerazvijenih regija i siromašnijih zemalja, kohezijska politika je važan pokazatelj humanosti Europske unije. Osim toga, neizostavna je u strateškom razvoju Europske unije, ali i Europe u cijelosti kao gospodarske regije u vidu konkuriranja na svjetskom tržištu. Postojanje velikih razlika između najrazvijenijih i najnerazvijenijih zemalja uvelike otežava takav strateški razvoj, kao i promicanje temeljnih vrijednosti Europske unije – zajedništva i jedinstvenosti.

2.2. Definiranje i podjela EU fondova

Kao što je prije navedeno, EU fondovi su novčana sredstva pomoću kojih se ostvaruju Kohezijska i druge politike Europske unije. Postavljaju se pitanja: Koje su vrste EU fondova i u kojim područjima se mogu iskoristiti? Čemu služe EU fondovi i kome su na raspolaganju? Ovo potpoglavlje odgovara upravo na ova pitanja.

EU fondovi se u proračunskom razdoblju 2014.-2020. mogu podijeliti u nekoliko skupina:

1. Pretpristupni programi - namijenjeni su državama nečlanicama, odnosno državama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama za stupanje u članstvo Europske unije. Glavni financijski instrument, odnosno program ove skupine EU fondova je IPA – Instrument pretpristupne pomoći. Cilj mu je pomoći „...državama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama...“⁵ u usklađivanju državnih zakona s pravnom stečevinom Europske unije kako bi mogle postati članice, a ostvaruje se provođenjem političkih, ekonomskih i institucionalnih reformi unutar države.⁶ IPA se sastoji od 5 sastavnih komponenti čije aktivnosti moraju biti međusobno usklađene:

³ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 6-7

⁴ Ibid

⁵ **Pretpristupni programi**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/pretpripristupni-fondovi-2/> (04.05.2019.)

⁶ Ibid

- „Pomoć u tranziciji i jačanje institucija (TAIB) – financira se stvaranje institucija u raznim područjima kao što su npr. „...zaštita ljudskih prava i prava manjina..“⁷, javna uprava, ekonomska reforma, porez, zdravstvo i slično.
 - Prekogranična suradnja (CBC) – potiče suradnju i poboljšava odnose između zemalja članica i zemalja nečlanica financiranjem projekata koji obuhvaćaju transnacionalnu i regionalnu suradnju.
 - Regionalni razvoj (RDC) – pomaže državama kandidatkinjama u njihovu političkom razvoju kako bi bile spremne za ostvarivanje regionalne politike Europske unije. Financiraju se projekti iz područja prometa, okoliša i regionalna konkurentnosti.
 - Razvoj ljudskih potencijala (HRD) – potiče educiranje i bolju informiranost stanovnika neke države o Europskoj uniji i njezinim politikama financiranjem projekata iz područja obrazovanja. Cilj ove komponente je i smanjenje nezaposlenosti u državama kandidatkinjama.
 - Ruralni razvoj (IPARD) – pomaže u napretku ruralnog sektora i poljoprivrednih područja, ali i u usklađivanju poljoprivredne politike neke države sa zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije“.⁸
2. Programi Unije – „...namijenjeni su državama članicama Europske unije...“⁹, a neki dopuštaju i sudjelovanje država kandidatkinja za stupanje u članstvo. U programskom razdoblju 2014.-2020. postoji 16 Programa Unije, a to su: „Zdravlje za rast, COSME 2014.-2020., LIFE, Herkul III, Potrošač 2014.-2020., Program o pravima, jednakosti i građanstvu za razdoblje 2014.-2020., Carina 2020., Fiscalis 2020., Program Unije za civilnu zaštitu, Kreativna Europa, Europa za građane, Obzor 2020., Erasmus+, Program EU za zapošljavanje i socijalne inovacije, Program za pravosuđe 2014.-2020. i ISA2“. Cilj Programa Unije je unaprijediti odnose između zemalja članica i ostvariti njihovu međusobnu suradnju u raznim sektorima koji imaju veze sa Zajedničkom politikom Europske unije.¹⁰

⁷ BELIĆ, M. et. al.: **EU fondovi – vodič kroz EU fondove 2008.-2013.**, Novum, Zagreb, 2008., p.7.-8.

⁸ Ibid

⁹ **Programi Unije**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/programi-unije/> (04.05.2019.)

¹⁰ Ibid

3. „Instrumenti kohezijske, poljoprivredne i ribarske politike“¹¹ (ESI fondovi – „Europski strukturni i investicijski fondovi“¹²) – namijenjeni su državama članicama Europske unije, a obuhvaćaju 5 fondova: „Kohezijski fond, Europski fond za pomorstvo i ribarstvo, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i dva Strukturna fonda – Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond“¹³. Iz ESI fondova „...u programskom razdoblju 2014.-2020. Republici Hrvatskoj na raspolaganju stoji 10,676 milijardi eura“.¹⁴

¹¹ **ESI fondovi 2014.-2020.**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/> (04.05.2019.)

¹² Ibid

¹³ Ibid

¹⁴ Ibid

Tablica 1: Podjela EU fondova u programskom razdoblju 2014.-2020.

Instrumenti		2014.-2020.
Za države nečlanice	Pretpristupni programi	IPA
Za države članice	Programi Unije	<ul style="list-style-type: none"> - Zdravlje za rast - COSME 2014.-2020. - LIFE - Herkul III - Potrošač 2014.-2020. - Program o pravima, jednakosti i građanstvu za razdoblje 2014.-2020. - Carina 2020. - Fiscalis 2020. - Program Unije za civilnu zaštitu - Kreativna Europa - Europa za građane - Obzor 2020. - Erasmus+ - Program EU za zapošljavanje i socijalne inovacije - Program za pravosuđe 2014.-2020. - ISA2
	Instrumenti Kohezijske, Poljoprivredne i Ribarske politike (ESI fondovi)	<ul style="list-style-type: none"> - Strukturni fondovi → Europski socijalni fond i Europski fond za regionalni razvoj - Kohezijski fond - Europski fond za pomorstvo i ribarstvo - Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Izvor: obrada autorice, prema: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/> (4.5.2019.)

Za Republiku Hrvatsku najvažnija je zadnja, tj. treća skupina fondova (ESI fondovi), jer najviše sredstava Europske unije (10, 676 milijardi eura) namijenjenih Republici Hrvatskoj od trenutka pristupanja Europskoj uniji dolazi upravo iz ESI fondova. Zbog toga je svaki od ESI fondova detaljno razrađen i analiziran u idućim potpoglavljima.

2.2.1. Strukturni fondovi

„Europski socijalni fond i Europski fond za regionalni razvoj“¹⁵ se zajedničkim imenom nazivaju Strukturni fondovi. „Europski fond za regionalni razvoj“¹⁶ (ERDF) usmjeren je prvenstveno na ublažavanje razlika između razvijenih i nerazvijenih regija Europske unije, dok Europski socijalni fond (ESF) stavlja fokus na ljude, odnosno na smanjivanje stope nezaposlenosti, cjeloživotno učenje, edukaciju i socijalnu uključenost.

2.2.1.1. Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)

„Europski fond za regionalni razvoj“¹⁷ je nastao u ožujku 1975. godine kao posljedica ekonomske krize koja se odvijala sve do kraja 1960-ih godina. Europska komisija odlučuje posvetiti više pažnje razvoju slabije razvijenih područja, kao što su južna Italija i Irska, smatrajući da je to etički ispravno. U početku iskorištavanja sredstava iz ERDF-a postojalo je puno propusta jer je pitanje regionalnosti tek uzimalo zaleta. Međutim, situacija se mijenja 1999. godine kada Europsko vijeće na sastanku u Berlinu izmjenjuje i konkretizira 3 osnovna cilja Regionalne politike:

- Prvi i glavni cilj bio je smanjenje ekonomskih i socijalnih razlika unutar regija koji se ostvarivao ulaganjem u razvoj regija s „...BDP-om per capita manjim od 75% prosjeka Europske unije“.¹⁸
- Drugi cilj je bio podupiranje regija koje su imale velikih infrastrukturnih problema, a ostvarivao se poticajem njihove gospodarske i društvene prilagodbe standardima Europske unije.
- Treći cilj se odnosio na unapređenje državnih politika i reformu sustava obrazovanja u slabije razvijenim zemljama. Ovaj cilj je predstavljao temelj za donošenje mjera okrenutih prema ulaganju u ljudski kapital.¹⁹

Povećanjem broja članica Europske unije, povećava se i potreba za efikasnom kohezijskom politikom i korištenjem sredstava ERDF-a. U prethodnom razdoblju, od 2007. do 2013. godine, ERDF se usmjeravao i na doprinos financiranju projekata malih i srednjih poduzetnika (SME) koji obuhvaćaju otvaranje novih radnih mjesta i uvođenje informacijsko-komunikacijskih

¹⁵ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 20-21.

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid

¹⁸ Ibid

¹⁹ Ibid

tehnologija.²⁰ U sljedećoj tablici je navedeno koja se poduzeća ubrajaju u kategorije malih i srednjih poduzetnika.

Tablica 2: Kategorizacija poduzeća od strane Europske Komisije

Kategorija veličine	Broj zaposlenih	Promet u EUR	Ili iznos bilance u EUR
Srednje	< 250	≤ 50 mil.	≤ 43 mil.
Malo	< 50	≤ 10 mil.	≤ 10 mil.
Mikro	< 10	≤ 2 mil.	≤ 2 mil.

Izvor: **Ususret fondovima kohezijske politike u Hrvatskoj**, Hrvatska gospodarska komora, http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/ususret_fondovima_kohezijske_politike_u_hr_hgk_publikacija_za_web.pdf (05.05.2019.)

U tekućem proračunskom razdoblju (2014.-2020.), ERDF stavlja naglasak na sljedeća područja ulaganja: malo i srednje poduzetništvo i inovacije, unapređenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija, istraživanje i razvoj, energetska učinkovitost i samoodrživost, zdravstvo, sustav obrazovanja, društvena infrastruktura i globalno zatopljenje. Postoji i nekoliko područja koja sredstva ERDF-a ni u kojem slučaju ne pokrivaju, kao što su uzgoj duhana i proizvodnja duhanskih proizvoda.²¹ Sredstva ERDF-a usmjerena prema ovim područjima namijenjena su ne samo malim i srednjim poduzetnicima, već i visokoškolskim ustanovama, djelatnicima u turističkom sektoru za unapređenje kvalitete smještajnih i sekundarnih ugostiteljskih objekata i javnom sektoru u vidu unapređenja poslovne infrastrukture.²²

ERDF je važan instrument financiranja EU-a naročito za slabije razvijene države i regije Europske unije jer nudi sufinanciranje projekata iz širokog spektra različitih područja. Otvara brojne mogućnosti razvoja i napretka koje su neizostavne u budućnosti, kao što je energetska učinkovitost kojom se postiže održivi razvoj i prilagodba konstantnim klimatskim promjenama. Ključan segment fokusa ERDF-a je i razvoj ICT-a, bez kojeg su u današnjem svijetu rast i napredak gotovo nemogući.

²⁰ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 22.

²¹ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 29.-30.

²² **EU fondovi za sve**, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, 2013., p.7.-8.

2.2.1.2. Europski socijalni fond (ESF)

„Europski socijalni fond je osnovan 1957. godine Rimskim ugovorom“²³, kada je nastala i Europska ekonomska zajednica (EEC), a primarni cilj mu je tada bio otvaranje novih radnih mjesta promicanjem zapošljavanja i porast mobilnosti radnika. U 1970-ima, ESF se proširuje na poljoprivredni sektor i tekstilnu industriju. Svoj fokus usmjerava i na migrante tako što počinje sufinancirati projekte koji im olakšavaju adaptaciju na novo okruženje i smanjuju doživljeni kulturni šok. Za ESF je izrazito važna 1988. godina jer je tada provedena neizostavna reforma u kojoj je uvedeno četverogodišnje proračunsko razdoblje ESF-a umjesto dotadašnjeg jednogodišnjeg.²⁴

Sredstva ESF-a su se, „...u programskom razdoblju 2007.-2013...“²⁵, koristila i za ostvarivanje ciljeva Konvergencije, koja označava „...ulaganje u sve aktivnosti koje su usmjerene na jačanje gospodarstva neke zemlje“. Konvergencija je prvobitno fokus ERDF-a jer su 3 njezina cilja usmjerena na razvoj poduzetništva, prometnu i društvenu koheziju i izobrazbu.²⁶ ESF se bavio zadnjim, 4. ciljem Konvergencije, a to je ljudski razvoj. Fokusirao se na poboljšavanje adaptacije zaposlenika, smanjenje stope nezaposlenosti, društvenu uključenost osoba s invaliditetom ili poteškoćama i prevenciju diskriminacije, unapređenje obrazovanja i socijalne skrbi te je poticao suradnju i koheziju svih dionika tržišta rada na razini pojedinih država, regija i mjesta.²⁷

ESF u tekućem proračunskom razdoblju produljuje popis područja interesa na sljedeće stavke: cjeloživotno učenje, smanjenje siromaštva i unapređenje administracije za one koji se uključuju u tržište rada i građane općenito. Fokus ESF-a stavljen je na aktivnosti i projekte koji uključuju promociju mogućnosti zapošljavanja, podupiranje mobilnosti radnika, ulaganje u naobrazbu, promociju društvene inkluzije, poboljšanje efikasnosti javne uprave i povećanje kapaciteta pojedinih institucija.²⁸

Ljudski kapital je jedan od temeljnih faktora razvoja svake države, a definira se kao: „...produktivne sposobnosti pojedinca – to jest znanje, vještine i iskustvo koji imaju

²³ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 24.-25.

²⁴ Ibid

²⁵ **Pojam konvergencije – primjer iz prakse**, Europski-fondovi.eu, <http://www.europski-fondovi.eu/vijesti/pojam-konvergencije-primjer-iz-prakse> (8.5.2019.)

²⁶ Ibid

²⁷ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 26.-27.

²⁸ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 31.

ekonomsku vrijednost²⁹. ESF otvara razne mogućnosti ulaganja u poboljšanje životnih uvjeta, razvitak socijalne osviještenosti i bolju informiranost o socijalnim razlikama u društvu čime znatno pridonosi motivaciji zaposlenika i poslodavaca i samim time stvaranju novih vrijednosti u društvu.

2.2.2. Kohezijski fond (CF)

Osim iz sredstava strukturnih fondova, kohezijska politika se financira također iz sredstava Kohezijskog fonda (CF), koji je najnoviji od navedena tri, a osnovan je 1994. godine. On je prvenstveno namijenjen državama članicama koje imaju BDP (bruto domaći proizvod) niži od 90% prosjeka Europske unije i zbog tog ograničenja je iz ovog fonda alocirano najmanje sredstava za financiranje kohezijske politike u proračunskom razdoblju 2007.-2013. Sredstva CF-a usmjerena su prema projektima koji se bave prometnom s ciljem poboljšavanja internacionalne povezanosti (glavni projekt je TEN-T, tj. izgradnja Transeuropske prometne mreže) i zaštitom okoliša s naglaskom na regulaciji otpada i voda, u što se također ubrajaju projekti povezani s okolišnom infrastrukturom te energetske učinkovitosti. U proračunskom razdoblju 2014.-2020., u ciljna područja pridodano je i područje tehničke podrške.³⁰

Kohezijski fond se razlikuje od ostalih fondova kojima se financira Regionalna politika Europske unije po tome što djeluje na nacionalnoj razini, dok ostali djeluju na razini pojedinih NUTS II regija. NUTS regije se mogu svrstati u 3 skupine: NUTS I, NUTS II i NUTS III, čija kategorija ovisi o broju stanovnika (tablica 3). Primjerice, u Republici Hrvatskoj postoje dvije NUTS II regije, odnosno regije u koje se ulažu sredstva Regionalne politike, a to su: „Kontinentalna Hrvatska i Jadranska Hrvatska“³¹ (tablica 4). Sredstva ESF-a i ERDF-a koriste se posebno za svaku od njih, a sredstva CF-a financiraju projekte na razini Republike Hrvatske.³²

²⁹ FIGECKI B.: **Ljudski kapital**, Blogger, <http://ljudskikapital.blogspot.com/2012/05/sto-je-ljudski-kapital.html> (19.9.2019.), prema: NOE, R. et al.: **Menadžment ljudskih potencijala**, MATE d.o.o.Zagreb, 2006.

³⁰ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 17.-18.

³¹ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 15.

³² Ibid

Tablica 3: Podjela NUTS regija po broju stanovnika

Statistička razina	Minimalan broj stanovnika	Maksimalan broj stanovnika
NUTS I	3.000.000	7.000.000
NUTS II	800.000	3.000.000
NUTS III	150.000	800.000

Izvor: **Ususret fondovima kohezijske politike u Hrvatskoj**, Hrvatska gospodarska komora, http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/ususret_fondovima_kohezijske_politike_u_hr_hgk_publikacija_za_web.pdf (08.05.2019.)

Tablica 4: NUTS II regije u Republici Hrvatskoj

NUTS II regija	Broj stanovnika	BDP po stanovniku
Kontinentalna Hrvatska	2.960.157	64,1% EU 27
Jadranska Hrvatska	1.468.921	62,1% EU 27

Izvor: **Ususret fondovima kohezijske politike u Hrvatskoj**, Hrvatska gospodarska komora, http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/ususret_fondovima_kohezijske_politike_u_hr_hgk_publikacija_za_web.pdf, prema: Državni zavod za statistiku (08.05.2019.)

NUTS II regije Republike Hrvatske se ubrajaju u regije koje imaju pravo koristiti financijska sredstva ESF-a i ERDF-a s obzirom da unutar njih BDP per capita čini 64,1% prosjeka EU. Taj postotak se ne nalazi ni na vrhu niti na dnu poretka – vodeća regija je „...Inner London sa 328% prosjeka, a najnerazvijenija regija je Severozapaden u Bugarskoj sa samo 26% prosjeka.“³³

Zanimljivost CF-a proizlazi iz činjenice da on sufinancira najviše 85-90% ukupnih troškova pojedinih projekata, ali samo ako su oni ekološki prihvatljivi i ne donose nikakav prihod. Ako je projekt takve prirode da zahtjeva onečišćenje okoliša, tada će iznos potpore biti smanjen za određeni postotak. Također, iznos sufinanciranja bit će umanjen i ako se projektom stvara dodatan prihod.³⁴

U trenutnom programskom razdoblju 2014.-2020., određeno je 5 glavnih točaka na koje će se bazirati sredstva CF-a:

³³ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 16.

³⁴ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 19.

- „Podrška državama članicama da usmjere svoje gospodarstvo u cjelini na korištenje malog udjela ugljika
- Promoviranje pripreme na globalno zatopljenje i regulacija povezanog rizika
- Zaštita okoliša i unapređenje efikasnosti resursa
- Ostvarivanje održivog razvoja prometa
- Povećanje institucionalnih potencijala i unapređenje javne uprave i administracije“³⁵

CF nije prikladan za projekte malih i srednjih poduzetnika jer se on u prvom planu bavi projektima za izgradnju nacionalne i internacionalne infrastrukture, a oni zahtijevaju značajna financijska ulaganja. Međutim, poduzetnici mogu sudjelovati i doprinijeti takvim velikim projektima tako da preuzmu ulogu davatelja pojedinih usluga, dobavljača potrebne opreme ili izvođača predviđenih radova.³⁶

Iako postoje određena ograničenja u vezi BDP-a, Kohezijski fond je značajan izvor financiranja regionalne politike Europske unije. Republika Hrvatska ima BDP manji od 90% prosjeka Europske unije i stoga se navedeno ograničenje ne odnosi na nju. CF, kao i područja njegovog interesa su vrlo važni za strateški razvoj Europske unije kao konkurentne svjetske regije zbog jačanja internacionalne kohezije i ulaganja u slabije razvijene države.

2.2.3. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD)

Za razliku od sredstava prethodna tri razrađena fonda, sredstvima „Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj“³⁷ (EAFRD) se ne financira kohezijska politika EU, već „zajednička poljoprivredna politika“³⁸ (ZPP) EU. On se također ubraja u ESI fondove. Svrha EAFRD-a se, kao i svrha kohezijske politike, može naslutiti iz samog naziva, a obuhvaća poboljšanje europske poljoprivredne politike i njezino učinkovito provođenje.

EAFRD ima nekoliko glavnih ciljeva: unapređenje upravljanja poljoprivrednom politikom i promoviranje održivog ruralnog razvoja, stvaranje i održavanje ravnoteže u vidu ekologije i prostora, prilagodbu na klimatske promjene i ublažavanje istih te razvoj novih tehnologija i njihova implementacija u ruralni sektor. Djelatnosti koje su fokus EAFRD-a u „...programskom razdoblju 2014.-2020.“³⁹ uključuju: „...poticanje prenošenja znanja i

³⁵ SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Op. cit.**, p. 28.

³⁶ **Op. cit.**, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, 2013., p.9.

³⁷ **EU fondovi**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> (20.05.2019.)

³⁸ Ibid

³⁹ Ibid

inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima, jačanje konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede i povećanje održivosti gospodarstva, promicanje organizacije prehrambenog lanca i upravljanje rizicima u poljoprivredi, obnovu, očuvanje i promicanje ekološke ovisnosti o poljoprivredi i šumarstvu, promicanje učinkovitosti resursa i pomak potpora prema niskim razinama ugljičnog dioksida i klimatski prilagodljivoj poljoprivredi, prehrani i šumarstvu, promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj ruralnih područja⁴⁰, a značajan dio tih djelatnosti je važan upravo za Republiku Hrvatsku.

Sredstva EAFRD-a namijenjena su prvenstveno poljoprivrednim poslovnim subjektima, udrugama i organizacijama, davateljima usluga u kulturi društva, organizacijama koje pridonose zaštiti okoliša, mladim osobama i šumarima.⁴¹ Republici Hrvatskoj je u tekućem proračunskom razdoblju namijenjeno 2,026 milijardi eura iz sredstava EAFRD-a.⁴²

S obzirom da u Republici Hrvatskoj postoji puno potencijala u poljoprivrednom sektoru, ponajviše u Slavoniji, ali i u drugim dijelovima zemlje, EAFRD je perspektivan izvor financiranja koji može doprinijeti razvoju cjelokupnog gospodarstva države. Uvođenjem tehnoloških inovacija u poljoprivredu (novi strojevi, inovativna oprema), a naročito ulaganjem u održivi razvoj poljoprivrede, Republika Hrvatska ima priliku povećati i ubrzati proizvodnju poljoprivrednih proizvoda, povećati kvalitetu istih te u konačnici smanjiti uvoz, što je cilj svake države, a to joj omogućuje upravo EAFRD.

2.2.4. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF)

Posljednji obrađeni ESI fond je „Europski fond za pomorstvo i ribarstvo“⁴³ (EMFF), čijim sredstvima se ostvaruje zajednička ribarska politika (ZRP) Europske unije. Iz samog naziva ovog fonda se može zaključiti da mu je svrha financiranje područja pomorstva, ribarstva i akvakulture, poticanje održivog razvoja ribarstva te efikasno provođenje ribarske i pomorske politike.

EMFF je nastao 2014. godine nakon uspostavljanja novog sustava provođenja zajedničke poljoprivredne politike. Republici Hrvatskoj je u proračunskom razdoblju 2014.-2020.

⁴⁰ **Op. cit.**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> (20.05.2019.)

⁴¹ Ibid

⁴² **Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj**, Europski-fondovi.eu, <http://europski-fondovi.eu/eafrd> (21.05.2019.)

⁴³ **Europski fond za pomorstvo i ribarstvo – EMFF**, Europski-fondovi.eu, <http://europski-fondovi.eu/eff> (21.05.2019.)

osigurano 252,6 milijuna eura iz ovog fonda.⁴⁴ EMFF je namijenjen poslovnim subjektima i udrugama zemalja članica Europske unije, a treba obuhvaćati barem jednu od sljedećih djelatnosti: „...održivi razvoj ribarstva, akvakulture i ribolovnih područja, naknade za dodatne troškove u najudaljenijim regijama za ribarske proizvode i akvakulturu te integriranu pomorsku politiku i popratne mjere.“⁴⁵ Omjer sufinanciranja ovisi o vrsti projekta koji bi se provodio.

Osim poljoprivrede, Republika Hrvatska obiluje neiskorištenim potencijalom u sektoru pomorstva i ribarstva te je stoga EMFF od iznimne važnosti za razvoj otočnih zajednica. Na obali dominira turizam, koji je vrlo unosna djelatnost, ali je isto tako područje koje je osjetljivo na mnoge unutarnje i vanjske faktore. Ono što bi uvelike pomoglo razvoju otočnih zajednica Republike Hrvatske je upravo jačanje poljoprivrednog te ribarskog i pomorskog sektora. Ulaganjem u pomorstvo i ribarstvo, uz pomoć EMFF-a, stanovnicima bi se osigurala nova radna mjesta.

2.3. Nova Kohezijska politika

Europska komisija za sljedeće proračunsko razdoblje (2021.-2027.) planira provođenje tzv. nove kohezijske politike Europske unije, odnosno poboljšane i pojednostavljene dosadašnje kohezijske politike. U tom razdoblju bit će provedene brojne mjere kojima bi se kohezijska politika trebala prilagoditi i tako efikasnije ostvarivati svoje ciljeve, od kojih su najvažniji promicanje društvene solidarnosti i razvoj nerazvijenih područja, čime se postiže jačanje konkurentnosti Europske unije na globalnoj razini.

Fokus nove kohezijske politike Europske unije bit će usmjeren prema pet glavnih dugoročnih ciljeva, a to su:

- „Pametnija Europa – sredstva Europskog fonda za regionalni razvoj i sredstva Kohezijskog fonda bit će usredotočena na globalizaciju, odnosno razvoj inovativnih tehnologija, digitalizaciju, gospodarsku transformaciju i razvoj malog i srednjeg poduzetništva.
- Zelenija Europa bez ugljika – na ovaj cilj usmjerit će se također sredstva ERDF-a i CF-a, a glavne mjere obuhvaćaju ograničavanje globalnog zatopljenja, razvoj ekoloških tehnologija i obnovljive izvore energije, omogućavanje dostatne opskrbe hranom i

⁴⁴ Op. cit., Europski-fondovi.eu, <http://europski-fondovi.eu/eff> (21.05.2019.)

⁴⁵ Op. cit., Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> (21.05.2019.)

slično, što su zapravo glavni ciljevi Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama koji je donesen 2015. godine.

- Povezanija Europa – obuhvaća ulaganje u razvoj transnacionalne prometne mreže, kao i danas neizostavne digitalne mreže kako bi se povećala kohezija unutar Europske unije.
- Socijalnija Europa – uključuje unapređenje socijalnih prava ljudi, otvaranje novih radnih mjesta, promicanje cjeloživotnog učenja, jačanje društvene uključenosti i osiguravanje jednakih prava na zdravstvenu skrb.
- Europa bliža građanima – uključuje mjere potpore lokalnih strategija i održivog razvoja gradova u Europskoj uniji.⁴⁶

Jedna od glavnih promjena koja će biti uvedena u novoj kohezijskoj politici je uvođenje novih parametara u vidu BDP-a po stanovniku koje će države članice trebati zadovoljiti kako bi ostvarile pravo na potporu fondova Europske unije. Osim toga, veći fokus će biti stavljen na razvoj gradova. U planu je novi program povezivanja gradova i unapređenja gradskih uprava – „europska urbana inicijativa“.⁴⁷

Europska komisija je izdala Priručnik o pojednostavljenju u kojem je opisano čak „80 mjera za pojednostavljenje u području kohezijske politike za razdoblje 2021.-2027.“⁴⁸, pomoću kojega će, između ostalog, korisnicima i potencijalnim korisnicima Europskih fondova biti približene odredbe i zahtjevi koje trebaju ispuniti kako bi ostvarili pravo na sufinanciranje svojih projekata te će proces provođenja projekata biti olakšan. Svrha pojednostavljenja je i smanjenje papirologije te povećanje kohezije između postojećih fondova, a to bi se ostvarilo kroz jedinstveni pravilnik za svih 7 Europskih fondova.⁴⁹

Još jedna planirana novost je provođenje analize postignutih ciljeva u sredini programskog razdoblja kako bi se utvrdilo jesu li postignuti dotadašnji ciljevi i je li potrebno preraspodijeliti resurse unutar svakog programa do kraja razdoblja, tj. novi dugoročni program će biti prilagodljiviji od dosadašnjih. Kako Europska unija promiče društvenu solidarnost, nove mjere bit će uvedene i u tom području. Fokus će biti stavljen na migrante, odnosno na njihovu socijalnu, kulturnu i stručnu prilagodbu novoj državi koja će se ostvarivati pomoću sredstava

⁴⁶ **Op. cit.**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> (21.05.2019.)

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ **Priručnik o pojednostavljenju – 80 mjera za pojednostavljenje u području kohezijske politike 2021-2027.**, Europska komisija, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/factsheet/new_cp/simplification_handbook_hr.pdf (21.05.2019.)

⁴⁹ Ibid

Europskog fonda za azil i migracije. U konačnici, Europska unija želi postići bolju transparentnost pozitivnih ishoda kohezijske politike i korištenja fondova EU tako što će povećati ulaganja u promociju putem društvenih mreža i organizirati različita događanja u sklopu otvorenja novih projekata.⁵⁰

Ciljevi na koje će se fokusirati nova kohezijska politika prate trendove globalizacije i stavljaju naglasak na potrebu za osviještenosti o potencijalnim problemima koje sa sobom nose klimatske promjene. Važno je na vrijeme uočiti prijetnje koje dolaze u budućnosti i sukladno tome provesti efikasne preventivne mjere. Isto tako, u današnjem svijetu najvažnije je imati točnu, cjelovitu i pravovremenu informaciju kako bi se ona mogla učinkovito iskoristiti⁵¹, a dobra promocija može uvelike doprinijeti učinkovitom provođenju bilo kakvih aktivnosti. Stoga je vrlo važno na vrijeme informirati javnost o koristima i prednostima koje nude nova kohezijska politika i Europski fondovi kako bi oni u što većoj mjeri bili iskorišteni, a ciljevi kohezijske politike što učinkovitije ostvareni.

⁵⁰ **Op. cit.**, Europska komisija, https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/2021_2027/ (21.05.2019.)

⁵¹ RILEY, J.: **ICT: what is good information?**, tutor2u, <https://www.tutor2u.net/business/reference/ict-what-is-good-information> (19.9.2019.)

3. VAŽNOST EU FONDOVA ZA REPUBLIKU HRVATSKU

Korištenjem financijskih sredstava EU fondova, državama članicama, kao i državama kandidatkinjama i nečlanicama EU otvara se velik prostor za napredak i gospodarski razvoj. Republika Hrvatska obiluje potencijalom za razvoj poljoprivrede, šumarstva, pomorstva i turizma te efikasnim ulaganjem u navedena područja treba iskoristiti puno prilika koje se mogu ostvariti uz pomoć sredstava EU fondova. Dobri europski primjeri iskorištavanja sredstava EU pokazuju koliko se toga može napraviti kada postoji određeni poticaj i dobra ideja.

3.1. Put Republike Hrvatske do korištenja ESI fondova

Pravo na korištenje sredstava ESI fondova imaju isključivo države članice EU. Države koje žele postati članice moraju ispuniti određene kriterije Europske unije, odnosno uskladiti svoje zakonodavstvo te provesti ekonomske i političke reforme kako bi ispunile propisanu normu. Da bi to postigle, Europska unija im stavlja na raspolaganje sredstva pretprijetnih programa. Prije nego što je 2013. godine stupila u članstvo Europske unije, „...Republika Hrvatska je od 2004. godine...“ bila korisnica sredstava programa pomoći, koji su usmjereni prema državama nečlanicama EU. Nakon toga, „...od 2007. godine do stupanja u članstvo...“⁵², koristila je prije spomenuti instrument pretprijetne pomoći (IPA), namijenjen „...potencijalnim državama članicama i kandidatkinjama...“⁵³ za stupanje u članstvo EU. Od trenutka kad je stupila u članstvo EU, Republika Hrvatska je dobila pravo korištenja ESI fondova.

Tablica 5: Redoslijed korištenja instrumenata EU u Republici Hrvatskoj

	2004.-2007.	2007.-2013.	2013.-danas
<i>Instrumenti korišteni u Republici Hrvatskoj</i>	CARDS PHARE	IPA	ESI fondovi

Izvor: obrada autorice, prema: BELIĆ, M. et. al.: *EU fondovi – vodič kroz EU fondove 2008.-2013.*, Novum, Zagreb, 2008., p.10

Programi pomoći koje je koristila Republika Hrvatska bili su CARDS i PHARE. Program CARDS je nastao 2000. godine i postojao sve do 2007. godine kao prethodnik instrumenta pretprijetne pomoći (IPA). Republika Hrvatska ga je koristila od 2004. do 2007. godine.

⁵² CARDS, Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, <https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-12956/eu-programi-i-projekti/pretprijetna-pomoc/cards/944> (15.7.2019.)

⁵³ Ibid

CARDS je bio usmjeren prema državama JI Europe, odnosno zapadnog dijela Balkanskog poluotoka, a fokus je stavljao na sljedeća područja:

- „Jačanje demokracije i prava čovjeka
- Zaštita okoliša
- Unapređenje državnih institucija
- Prekogranična suradnja između susjednih država⁵⁴

Program CARDS je djelovao kroz 2 modula:

1. „Nacionalni – namijenjen pojedinim državama koje su korisnice programa CARDS
2. Regionalni – namijenjen jačanju transnacionalne suradnje zemalja u pojedinoj regiji⁵⁵

Sljedeći program pomoći koji je Republika Hrvatska koristila u istom razdoblju je PHARE. On je nastao 1989. godine kao program pomoći u pripremi za članstvo namijenjen državama Srednje i Istočne Europe i postojao je sve do 2007. godine, također kao prethodnik instrumenta prepristupne pomoći (IPA). PHARE je, s druge strane, stavljao fokus na:

- „Izgradnju institucija
- Poboljšanje uprave
- Postizanje ciljeva Konvergencije
- Jačanje društvene i ekonomske povezanosti unutar zemlje⁵⁶

CARDS i PHARE programi su imali veliku ulogu u potpori Republici Hrvatskoj za stupanje u članstvo Europske unije tako što su pomogli u stvaranju institucija potrebnih za usklađivanje zakonodavstva sa propisanim standardima, ali i u stvaranju predodžbe o nedovoljnim kapacitetima za iskorištavanje svih dostupnih sredstava, što se očitovalo u nepripremljenosti za provedbu projekata, neučinkovitom protoku informacija između dionika, neučinkovitoj promociji, velikim razlikama u razvijenosti među županijama i slično. CARDS i PHARE programi pomoći ujedinjeni su „...2007. godine u instrument prepristupne pomoći.“⁵⁷

⁵⁴ **Op. cit.**, Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, <https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-12956/eu-programi-i-projekti/prepristupna-pomoc/cards/944> (15.7.2019.)

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ **PHARE**, Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, <https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-12956/eu-programi-i-projekti/prepristupna-pomoc/phare/945> (15.7.2019.)

⁵⁷ BELIĆ, M. et. al.: **op.cit.** p.11

„U razdoblju od 2007. do 2013. godine, Republika Hrvatska je...“⁵⁸ korisnica fonda nasljednika CARDS i PHARE programa – odnosno fonda IPA. Instrument pretpristupne pomoći je važan zbog pomoći koju je pružao Republici Hrvatskoj za vrijeme pregovora i procesa stupanja u članstvo EU, a koja joj je dodijeljena kroz financijske potpore vezane uz unapređenje kapaciteta upravnih tijela i mogućnosti iskorištavanja sredstava EU. Sve komponente instrumenta pretpristupne pomoći se baziraju na 6 osnovnih načela:

- „Sadašnja upravna tijela trebaju pripremiti buduća na prilagodbu sustavu EU fondova
- Upravna tijela trebaju biti osnovana na državnoj razini
- Svi doneseni programi trebaju biti dugoročni
- Treba težiti decentralizaciji u upravljanju
- Treba postojati više prilika za provođenje što većeg broja aktivnosti i više različitih skupina dionika
- Treba se prilagoditi instrumentima kohezijske politike“⁵⁹

Pružanjem financijske potpore Republici Hrvatskoj i poštovanjem navedenih načela, IPA predstavlja učinkovit način pripreme za ulazak u EU. Kao što je prije navedeno, stupanjem u članstvo Europske unije, svaka država uživa pravo korištenja sredstava ESI fondova. Da bi koristila sredstva ESI fondova, svaka država mora donijeti operativne programe na temelju kojih će se financirati aktivnosti navedene u istima.

3.2. Operativni programi Republike Hrvatske

„Operativni programi predstavljaju temelj za iskorištavanje...“⁶⁰ sredstava ESI fondova. Oni su definirani kao: „...dokumenti u kojima se detaljnije opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje ESI fondova.“⁶¹ „Republika Hrvatska je za programsko razdoblje 2014.-2020.“⁶² donijela 4 operativna programa: „OP učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020., OP za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020., OP konkurentnost i kohezija 2014.-

⁵⁸ BELIĆ, M. et. al.: **op. cit.**, p. 12

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ **Op. cit.**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/> (26.8.2019.)

⁶¹ Ibid

⁶² Ibid

2020. i Program ruralnog razvoja 2014.-2020.“⁶³ Aktivnosti koje su razrađene u svakom od njih se financiraju iz određenog prikladnog ESI fonda.

3.2.1. Operativni program učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. (OPULJP)

Glavni „...cilj Operativnog programa učinkoviti ljudski potencijali...“⁶⁴ je smanjenje stope nezaposlenosti i postizanje veće društvene kohezije u Republici Hrvatskoj. U njemu su razrađene aktivnosti iz 4 glavna područja u koje će se ulagati financijska sredstva Europskog socijalnog fonda:

1. „Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage – ciljevi se odnose na povećanje trenutne zaposlenosti i zapošljivosti, prilagodbu nezaposlenih na tržište rada, jačanje HZZ-a, unapređenje malog i srednjeg poduzetništva kroz razne edukacije. Financirane aktivnosti ovog područja su namijenjene: lokalnoj i regionalnoj upravi, privatnim organizacijama i tvrtkama, malim i srednjim poduzetnicima, neprofitnim i nevladinim organizacijama, agencijama za razvoj itd.
2. Socijalno uključivanje – ciljevi su usmjereni prema podupiranju društveno osjetljivih grupa, razvoju prilika za zapošljavanje, uravnoteženju sfere rada i privatnog života te razvijanju usluga koje potiču veću zapošljivost. Aktivnosti iz ovog područja su namijenjene: javnim i neprofitnim organizacijama, lokalnoj i regionalnoj upravi, agencijama za razvoj, privatnim organizacijama i tvrtkama.
3. Obrazovanje i cjeloživotno učenje – glavni ciljevi ovog područja su postići veća ulaganja u ljudske potencijale, povećati efikasnost obrazovnog sustava i njegovo prilagođavanje tržištu rada, razvoj cjeloživotnog učenja te ljudskih potencijala u djelatnostima istraživanja i razvoja. Aktivnosti kojima se postižu ovi ciljevi su namijenjeni: dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama, svim vrstama visokih učilišta, učeničkim i studentskim udrugama, institutima za istraživanje, lokalnoj i regionalnoj upravi itd.
4. Dobro upravljanje – primarni cilj ovog područja je „...jačanje uloge organizacija civilnog društva za društveno–ekonomski rast i demokratski razvoj.“⁶⁵ Aktivnosti

⁶³ OP Učinkoviti ljudski potencijali, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020/> (26.8.2019.)

⁶⁴ Ibid

⁶⁵ Ibid

razrađene u ovom području su namijenjene: raznim udrugama i sindikatima, zakladama, javnim ustanovama te lokalnoj i regionalnoj upravi, ovisno o postojećim natjecajima.“⁶⁶

3.2.2. Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. (OPPIR)

Operativnom programu za pomorstvo i ribarstvo je glavni cilj promicanje održivog pomorstva i ribarstva, razvoj akvakulturnih i ribolovnih područja te unapređenje Zajedničke ribarske politike Europske unije. Unutar OP za pomorstvo i ribarstvo razrađene su aktivnosti iz 6 područja koje se financiraju iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo:

1. „Poticanje okolišno održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva – ciljevi na koje su usmjerene aktivnosti u ovom području su sljedeći: zaštita morskog ekosustava, smanjenje krivolova i neželjenog ulova, unapređenje ribolovnih poduzeća, uvođenje novih tehnologija i stjecanje novih znanja u sektoru ribarstva
2. Poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture – glavni ciljevi ovog područja su unapređenje poduzeća u sektoru akvakulture, uvođenje novih tehnologija i stjecanje novih znanja iz sektora akvakulture, zaštita morskog ekosustava i promocija održive akvakulture
3. Poticanje provedbe ZRP – ciljevi aktivnosti koje se provode u ovom području obuhvaćaju unapređenje znanosti i istraživanja, podupiranje kontrole institucija i efikasnog upravljanja istima
4. Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije – aktivnosti ovog područja su usmjerene k postizanju socijalne uključenosti, otvaranju novih radnih mjesta i mogućnosti mobilnosti zaposlenih u sektoru ribarstva i pomorstva
5. Poticanje trženja i prerade – aktivnosti ovog područja stavljaju fokus na unapređenje organizacije pomorskog i ribarskog tržišta te ulaganje u preradu i plasiranje proizvoda na tržište
6. Poticanje provedbe integrirane pomorske politike – aktivnosti su usmjerene prema stjecanju znanja o morskome ekosustavu i poticanju zaštite istog“⁶⁷

⁶⁶ **Op. cit.**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020/> (26.8.2019.)

⁶⁷ **OP za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020.**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020/> (26.8.2019.)

3.2.3. Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (OPKK)

Primarni cilj „...Operativnog programa konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“⁶⁸ je ulaganje u rast i radna mjesta, „...što je jedan od primarnih ciljeva...“⁶⁹ kohezijske politike Europske unije. Aktivnosti određene ovim operativnim programom financirane su iz sredstava „...Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda Europske unije.“⁷⁰

Glavna područja financiranih aktivnosti iz ovog Operativnog programa su: „...jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija, korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije, poslovna konkurentnost, promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, klimatske promjene i upravljanje rizicima, zaštita okoliša i održivost resursa, povezanost i mobilnost, socijalno uključivanje i zdravlje, obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje i tehnička pomoć.“⁷¹ „Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“⁷² stavlja fokus na sektore koji su važni u transnacionalnom povezivanju, kao što su ICT, promet, zaštita okoliša, energetska učinkovitost i drugi. U Republici Hrvatskoj je vrlo važno razviti znanja i vještine u navedenim sektorima kako bi bila sposobna konkurirati na europskom i globalnom tržištu.

3.2.4. Operativni program ruralnog razvoja 2014.-2020. (PRR)

Ciljevi Operativnog programa za ruralni razvoj su postizanje održivog upravljanja poljoprivredom i potrebnim resursima, jačanje konkurentnosti poljoprivrede Republike Hrvatske, postizanje održivog razvoja poljoprivrednih područja i spremnosti na klimatske promjene te povećanje zaposlenosti u poljoprivrednom sektoru.⁷³

Aktivnosti razrađene u „...Programu ruralnog razvoja 2014.-2020.“⁷⁴ su financirane iz „...Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj.“⁷⁵ Te aktivnosti su podijeljene u sljedeća područja: „...promicanje znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim

⁶⁸ **Operativni program konkurentnost i kohezija**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-konkurentnost-i-kohezija/> (26.8.2019.)

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Ibid

⁷¹ Ibid

⁷² Ibid

⁷³ **Program ruralnog razvoja 2014.-2020.**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/> (26.8.2019.)

⁷⁴ Ibid

⁷⁵ Ibid

područjima, povećanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava te konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pri tome i inovacijske poljoprivredne tehnologije, kao i održivo upravljanje šumama, promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje poljoprivrednih proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi, obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava vezanih uz poljoprivredu i šumarstvo, promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatski elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru, promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima i tehnička pomoć.⁷⁶ Republika Hrvatska treba navedena područja sustavno razvijati kako bi ojačala konkurentnost na europskom i globalnom tržištu.

Operativni programi su vrlo važni za Republiku Hrvatsku, kao i svaku drugu članicu Europske unije. Upravo o sadržaju i kvaliteti Operativnih programa ovisi u kojim će se područjima i na koji način iskoristiti financijska sredstva koja nude ESI fondovi. Republika Hrvatska u svojim Operativnim programima stavlja fokus na područja poljoprivrede, ribarstva i pomorstva, ljudskih potencijala i jačanja kohezije, a to su upravo ona područja u kojima uživa najveći potencijal. Sustavnom razradom i unapređenjem Operativnih programa, Republika Hrvatska ima priliku ojačati svoju konkurentnost na europskom, ali i svjetskom tržištu. Još jedno područje koje ima potencijala biti više zastupljeno u operativnim programima je turizam. Osim Operativnih programa, za poboljšanje kvalitete života u Republici Hrvatskoj važni su i strateški dokumenti, kao što je Nacionalna razvojna strategija, koja je analizirana u nastavku.

3.3. Nacionalna razvojna strategija Hrvatska 2030.

„Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine“⁷⁷ definirana je kao: „...hijerarhijski najviši akt strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj te služi za oblikovanje i provedbu razvojnih politika Republike Hrvatske“⁷⁸. To je dokument koji će se usmjeravati prema građanima s ciljem unapređenja kvalitete života u državi. Izrada Nacionalne razvojne strategije se odvija kroz 3 faze u periodu od 2017. do 2019. godine:

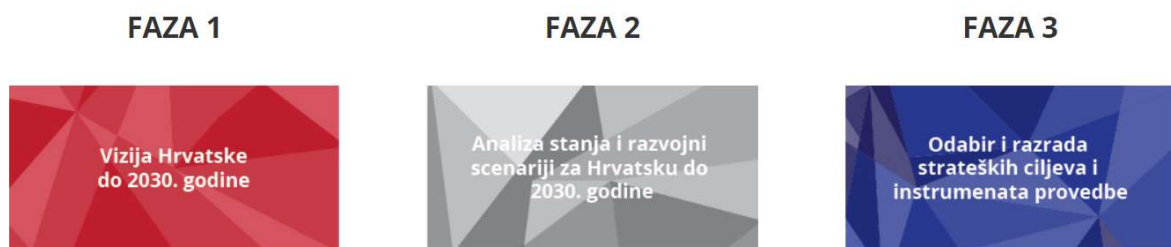
⁷⁶ **Op. cit.**, Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/> (26.8.2019.)

⁷⁷ **Nacionalna razvojna strategija**, Hrvatska 2030, <https://www.hrvatska2030.hr/nacionalna-razvojna-strategija/> (27.8.2019.)

⁷⁸ Ibid

- „**1. Faza** – Vizija Republike Hrvatske do 2030. godine – u prvoj fazi definirani su strateški ciljevi i pokazatelji, dugoročna vizija Republike Hrvatske te su formirani institucionalni i zakonodavni okviri za izradu Nacionalne razvojne strategije
- **2. Faza** – Analiza stanja i razvojni scenariji za Hrvatsku do 2030. godine – u drugoj fazi su prikupljeni podaci potrebni za analizu trenutnog stanja u državi te su definirani strateški projekti
- **3. Faza** – Odabir i razrada strateških ciljeva i instrumenata provedbe – u trećoj fazi izvršena je procjena utjecaja projekata na okoliš i utvrđena je količina resursa koji će biti utrošeni u projektima“⁷⁹

Slika 1: Faze izrade Nacionalne razvojne strategije Hrvatska 2030.

Izvor: **Plan izrade**, Hrvatska 2030, <https://www.hrvatska2030.hr/plan-izrade/> (27.8.2019.)

Okvir za izradu Nacionalne razvojne strategije formiran je u „...Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske“⁸⁰ koji je donesen na 6. sjednici sabora Republike Hrvatske 8.12.2017. godine. U izradi i provođenju Nacionalne razvojne strategije sudjeluju sve važne institucije i tijela od najniže do najviše razine upravljanja: „Upravljački odbor, Izvršna radna skupina, Radna skupina za prikupljanje podataka i izradu analitičkih podloga, Tematske radne skupine, Ministarstva i druga središnja tijela državne uprave, Jedinice i tijela lokalne i područne samouprave“⁸¹. U provedbi i izradi Nacionalne razvojne strategije ključnu ulogu imaju sljedeće institucije, o čijem osnivanju je odluka donesena 29.9.2017. godine:

1. „Upravljački odbor – čine ga „...predsjednik Vlade Republike Hrvatske, predsjednik Upravljačkog odbora, ministrica nadležna za poslove regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, zamjenica predsjednika Upravljačkog odbora te članovi...“⁸², a

⁷⁹ **Plan izrade**, Hrvatska 2030, <https://www.hrvatska2030.hr/plan-izrade/> (27.8.2019.)

⁸⁰ **Okvir**, Hrvatska 2030, <https://www.hrvatska2030.hr/okvir/> (27.8.2019.)

⁸¹ **Institucionalni okvir**, Hrvatska 2030, <https://www.hrvatska2030.hr/institucionalni-okvir/> (27.8.2019.)

⁸² **Odluka o osnivanju Upravljačkog odbora i Izvršne radne skupine za izradu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine**, Narodne novine, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_09_97_2238.html (27.8.2019.)

funkcija mu je donošenje odluka o svim važnim stavkama izrade Nacionalne razvojne strategije, praćenje provođenja Nacionalne razvojne strategije i donošenje odluka o projektima i izmjenama u istima

2. Izvršna radna skupina – čini ju tim od „...najviše 30 istaknutih stručnjaka iz različitih područja koja imaju utjecaj na društveni, gospodarski i ljudski razvoj...“⁸³ čije članove imenuje Upravljački odbor, a funkcija joj je određivanje vizije i strateških ciljeva razvoja Republike Hrvatske, informiranje javnosti i drugih dionika te odlazak na događanja vezana uz smjer razvoja Nacionalne razvojne strategije i informiranje Upravljačkog odbora o ishodima razvoja Nacionalne razvojne strategije⁸⁴

„Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine“⁸⁵ bi prema planu trebala biti dovršena do kraja 2019. godine. Republika Hrvatska će tada imati dokument kojem je primarni cilj poboljšanje kvalitete života u zemlji. S obzirom da u izradi Nacionalne razvojne strategije sudjeluju ne samo institucije, već i stručnjaci koji su predstavnici različitih područja kao što su privatni i civilni sektor, građanske zajednice i slično, on bi trebao biti kvalitetan početak suradnje svih socijalnih skupina u državi. Očekuje se da će provođenje Nacionalne razvojne strategije započeti 2021. godine.

3.4. Primjeri uspješnog iskorištavanja ESI fondova u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj je dosad proveden veliki broj uspješnih projekata iz različitih područja kao što su energija, istraživanje i razvoj, obrazovanje, poduzetništvo, promet, ruralni razvoj, socijalna uključenost, teritorijalna suradnja, turizam, zapošljavanje, zaštita okoliša i zdravlje financiranih iz sredstava ESI fondova. U nastavku su predstavljena 3 dobra primjera uspješnog iskorištavanja sredstava ESI fondova iz područja istraživanja i razvoja, poduzetništva i zaštite okoliša kroz projekte koji su uvelike doprinijeli poboljšanju kvalitete života u Republici Hrvatskoj te uključivanju lokalne zajednice u provedbu projekata. Kako bi se ilustrirala važnost ovih projekata, navode se ishodi njihovog uspješnog provođenja: projekt Panonski drveni centar kompetencija je pridonio unapređenju drvno-prerađivačkog sektora u Virovitici, projekt Coworking Zadar je otvorio novi prostor za razvoj poslovnih ideja poduzetnicima zadarskog

⁸³ Op. cit., Narodne novine, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_09_97_2238.html (27.8.2019.)

⁸⁴ Ibid

⁸⁵ Ibid

područja, a projekt Stvaranje društva bez otpada je pridonio smanjenju količine deponiranog otpada na području grada Osijeka.

1. Primjer - PDCK – Panonski drvni centar kompetencija

Lokacija projekta: Virovitica

„Ukupna vrijednost projekta: 44.701.237,17 HRK“⁸⁶

EU sredstva: 44.245.284,55 HRK

Period provedbe projekta: 30.9.2014.-29.9.2016.

Nositelj projekta: Virovitičko-podravska županija

Opis projekta: Gradnja PDCK-a je sufinancirana iz sredstava Strukturnih i investicijskih fondova Europske unije u iznosu od čak 99%. U ovom projektu je sagrađen i u potpunosti opremljen Panonski drvni centar kompetencija koji je namijenjen za kreiranje novih i razvijanje postojećih proizvoda drvno-prerađivačke industrije. Centar je opremljen 3D printerom, inovativnim skenerom i prvim CNC strojem u JI Europi koji služe poduzetnicima za razvijanje i dizajniranje inovativnih proizvoda, njihovo pakiranje i promoviranje te izradu prototipa istih.⁸⁷

Ishodi projekta: Virovitica je zbog uspješnosti ovog projekta postala regionalni centar razvoja drvno-prerađivačke industrije. Unaprijeđen je drvno-prerađivački sektor i poduzetnicima su pruženi uvjeti za razvijanje novih ideja te njihovo pretvaranje u proizvode koji će se plasirati na tržište.

⁸⁶ O projektu, PDCK, <http://pdck.hr/o-projektu/?lang=en> (27.8.2019.)

⁸⁷ Uspješni lokalni EU projekti u Hrvatskoj, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2016., p.25

Slika 2: 3D simulacija PDCK-a

Izvor: **O projektu**, PDCK, <http://pdck.hr/o-projektu/?lang=en> (27.8.2019.)

2. Primjer – Coworking Zadar – Suradnjom do inovacija

Lokacija projekta: Zadar

Ukupna vrijednost projekta: 5.044.696,00 HRK

EU sredstva: 4.286.478,20 HRK

Period provedbe projekta: 14.6.2014.-13.12.2015.

Nositelj projekta: Grad Zadar

Opis projekta: Coworking je definiran kao „...koncept koji predstavlja moderan pristup radu dijeljenjem društvenih, profesionalnih i materijalnih resursa u korist svih sudionika te potiče umrežavanje poduzetnika međusobno i s potpornim institucijama.“⁸⁸ Upravo izgradnja prostora koji bi omogućio provođenje ovog koncepta te razvoj „coworking“ zajednice je bila svrha ovog projekta. Projekt je sufinanciran u iznosu od 85% iz sredstava IPA Operativnog programa Regionalna konkurentnost 2007.-2013. Izgrađen je i uredskim uvjetima potpuno opremljen prostor veličine 365 m² namijenjen poduzetnicima za samostalni i grupni rad, održavanje sastanaka, prezentacija te u konačnici za međusobno druženje.⁸⁹

Ishodi projekta: Poduzetnicima koji djeluju na području Zadra otvoren je novi prostor koji mogu iskoristiti za razvijanje ideja i sklapanje novih partnerstva.

⁸⁸ **Op. cit.**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2016., p.55.

⁸⁹ Ibid

Slika 3: COIN coworking prostor, Zadar

Izvor: **Blog**, Impaddo, <https://impaddo.com/blog/coin-zadar/> (27.8.2019.)

3. Primjer – Stvaranje društva bez otpada

Lokacija projekta: Osijek

Ukupna vrijednost projekta: 5.071.276,84 HRK

EU sredstva: 3.884.264,93 HRK

Period provedbe projekta: 28.11.2013.-27.11.2015.

Nositelj projekta: Unikom d.o.o.

Opis projekta: Glavni cilj projekta Stvaranje društva bez otpada bio je educiranje građana o mogućnostima recikliranja i podizanje svijesti o zaštiti okoliša, kao i razmjena znanja o odlaganju otpada s partnerima iz Republike Srbije. U Osijeku su organizirane radionice o odlaganju otpada te informativne kampanje s istom temom. Projekt je sufinanciran od IPA Operativnog programa Prekogranična suradnja Hrvatska-Srbija 2007.-2013.⁹⁰

Ishodi projekta: Količina deponiranog otpada uvelike je smanjena, građani su prošli edukacije vezane uz gospodarenje otpadom, a osposobljeni su i novi edukatori za provedbu budućih edukacija o zbrinjavanju otpada.

⁹⁰ **Op. cit.**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2016., p.149.

Slika 4: Radionica u sklopu projekta Stvaranje društva bez otpada, Osijek

Izvor: **Stvaranje društva bez otpada**, Unikom, <http://unikom.hr/projekt-2/stvaranje-drustva-bez-otpada/page/2/> (27.8.2019.)

Dobri primjeri iskorištavanja sredstava EU fondova trebaju služiti kao motivacija svim građanima, a posebno poduzetnicima u kreiranju novih ideja koje vode do razvoja zemlje i podizanja kvalitete života u njoj. Oni su pokazatelji da se dobra ideja može razviti u projekt koji donosi dobro svima – poslovnim subjektima, državi, poboljšanju međudnosa s partnerskim državama i, u konačnici, građanima. Potrebno je u što većoj mjeri informirati javnost o prednostima i koristima koje donose ovakvi projekti kako bi se podigla svijest o prilikama koje se mogu iskoristiti i primjerima koji se mogu slijediti.

4. RAZVOJ OTOČNIH ZAJEDNICA REPUBLIKE HRVATSKE

Republika Hrvatska ima razvedenu obalu, odnosno obiluje otocima, otočićima i hridima. Neki od hrvatskih otoka su naseljeni te uživaju veliki potencijal za razvoj pomorstva, ribarstva, maslinarstva i naravno turizma. U ovom poglavlju se analizira potencijal razvoja hrvatskih otoka, program razvoja otoka, EU potpore za hrvatske otoke te dobri primjeri uspješnog korištenja EU fondova za razvoj otočnog turizma u inozemstvu. Nakon analize navedene su perspektive razvoja hrvatskih otoka, odnosno opisani su primjeri idejnih projekata, po 1 iz područja svakog od ESI fonda, koji bi se u budućnosti mogli provesti na otocima u Republici Hrvatskoj.

4.1. Otočne zajednice u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska ima „...78 otoka, 524 otočića te 642 hridi i grebena...“⁹¹, od kojih je, prema Statističkom ljetopisu 2018., 48 otoka naseljeno. Najveći hrvatski otoci su: „...Krk, Cres, Brač, Hvar, Pag, Korčula, Dugi Otok, Mljet, Vis, Rab, Pašman, Šolta, Lošinj, Ugljan i Lastovo.“⁹² Od njih su najnaseljeniji Krk, Korčula, Brač i Hvar, koji imaju preko 10 000 stanovnika, dok otok Krk broji gotovo 20 000 stalnih rezidenata.⁹³

Svaki od hrvatskih otoka ima svoje posebnosti i tradicije. Neki od njih su prepoznati po svojim prirodnim ljepotama i zbog toga su proglašeni Nacionalnim parkovima – Kornati, Brijuni i Mljet te Parkovima prirode – Lastovsko otočje. S druge strane, neki dominiraju svojom kulturnom tradicijom – Pag sa izradom čipke, proizvodnjom soli i sira te uzgojem ovaca i Brač sa tradicionalnim iskorištavanjem kvalitetnog kamena (mramora) u gradnji, dok neki od njih prate globalne trendove – Mali Lošinj se brendirao kao otok vitalnosti.

Posebno su zanimljivi mali naseljeni otoci, kao što je primjerice otok Ošljak, drugog imena Lazaret, koji se nalazi između Zadra i otoka Ugljana te broji samo 29 stanovnika. Sa Zadrom je povezan trajektnom linijom koja plovi 2 puta dnevno (i još 2 s mjestom Preko na otoku Ugljanu), što je relativno učestalo uspoređujući s nekim puno većim otocima kao što je Vis koji je povezan sa Splitom u 4 linije dnevno. Ošljak je poseban zbog toga što tamo ne postoji trgovina, ljekarna, kafić, kanalizacija niti poštanski ured. Međutim, postoji jedan restoran koji

⁹¹ **Zakon o otocima**, "Narodne novine", https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2287.html (5.9.2019.)

⁹² **Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2018.**, Državni zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2018/sljh2018.pdf (5.9.2019.)

⁹³ Ibid

je otvoren tijekom ljetne turističke sezone, od lipnja do rujna. Za svaku kupovinu ili obavezu koju trebaju ispuniti, stanovnici Ošljaka moraju ići s otoka.

Svoju čar imaju i brojni mali nenaseljeni otoci i otočići. Jedan primjer takvog otoka je Galešnjak, u novije vrijeme nazvan „Otokom ljubavi“ zbog svog srcolikog oblika. Galešnjak „...se nalazi u Pašmanskome kanalu...“⁹⁴, između Turnja i mjesta Mrljane na otoku Pašmanu. Galešnjak je „otkriven“ javnosti 2008. godine kada ga je Google Earth proglasio jednim od malobrojnih prirodnih srcolikih fenomena. Danas je Galešnjak popularna izletnička destinacija, naročito za parove koji se žele zaručiti upravo tamo, ali i za one znatiželjne koji ga samo žele vidjeti uživo. Nalazi se i na brojnim suvenirima, kao što su razglednice, magneti, torbe, ručnici i brojni drugi.

Najvažnije djelatnosti kojima se bave stanovnici hrvatskih otoka su: „...proizvodnja bilja na postojećim i novim nasadima na otvorenom i u zaštićenim prostorima (maslinarstvo, vinogradarstvo, voćarstvo, berba i prerada samoniklog bilja, uzgoj i prerada aromatičnog i ljekovitog bilja, povrćarstvo), ekstenzivno i poluintenzivno ovčarstvo i kozarstvo te pčelarstvo...školjkarstvo, ulov plave ribe, a na području vanjskog ribolovnog mora i bijele ribe, mrijest, uzgoj i prerada ribe i drugih morskih organizama; tradicijski ribolov; trgovina svježom i prerađenom ribom; ronilaštvo...eksploatacija morske soli; jedrarstvo; proizvodnja ribarskih alata; lončarstvo; izrada posebnih otočnih suvenira; čuvanje i obnova materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara; turizam održivih razmjera u novim i postojećim obnovljenim i prenamijenjenim objektima; ekoturizam...“⁹⁵

Otoci Republike Hrvatske su vrlo raznovrsni, od veličine preko broja stanovnika i sve do kulture i tradicije. No, jedna stvar im je zajednička – većina njihovih posebnosti se iskorištava za razvoj turizma ili barem služi kao sekundarna turistička atrakcija. Sekundarne su aktivnosti kojima se otočani bave osim turizma, a one najčešće uključuju: maslinarstvo, poljoprivredu, ribarstvo i pomorstvo. Unatoč njihovoj atraktivnosti i potencijalu, hrvatski otoci se suočavaju s mnogim problemima, od kojih su najveći: depopulacija i nedostatak radne snage, nerazvijena infrastruktura i nedovoljno razvijena prometna povezanost s kopnom i s drugim otocima. Ovi čimbenici i problemi detaljnije su analizirani u sljedećem potpoglavlju.

⁹⁴ Turistička zajednica Općine Preko, <http://tz.preko.hr/> (22.9.2019.)

⁹⁵ **Op. cit.**, "Narodne novine", https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2287.html (5.9.2019.)

4.2. Faktori proizvodnje u kontekstu otoka Republike Hrvatske

Glavni preduvjet za gospodarski rast i razvoj je postojanje faktora proizvodnje. Temeljni faktori proizvodnje su, prema ekonomskoj teoriji: zemlja, rad, kapital i poduzetništvo.⁹⁶ U kontekstu hrvatskih otoka, faktori proizvodnje se mogu analizirati u sljedećem obliku:

- Zemlja – kao faktor proizvodnje, zemlja se može pojaviti u više oblika, od poljoprivrednog zemljišta, preko komercijalnih nekretnina, sve do prirodnih resursa. Hrvatski otoci obiluju prirodnim resursima, kao što su tla pogodna za maslinarstvo, vinogradarstvo i uzgoj određenih poljoprivrednih kultura, bogata morska fauna, ali i turizam. Međutim, otoci se suočavaju s oskudicom vode, a sve više i smanjenjem riblje populacije, što je pogubno za ribarstvo, jednu od najviše zastupljenih djelatnosti na hrvatskim otocima.
- Rad – predstavlja napor utrošen od strane pojedinca u plasiranju proizvoda ili usluge na tržište. Podskupina ovog faktora je ljudski kapital, naziv za kvalificirane i obrazovane radnike, koji u posao donose više od samog fizičkog rada. Države koje su bogate ljudskim kapitalom su produktivnije i učinkovitije. Ono što nedostaje hrvatskim otocima je upravo ljudski kapital. U potrazi za boljim životnim standardom, lokalno stanovništvo napušta otoke i odlazi u veća urbanizirana središta, a razina obrazovanja stanovništva hrvatskih otoka je ispodprosječna.
- Kapital – odnosi se na dobra koja povećavaju produktivnost po zaposleniku, a ona mogu biti u različitim oblicima, primjerice: zemlja, zgrada, stroj, uredski materijal, prijevozno sredstvo i slično. Jedan od najvećih problema hrvatskih otoka je nedostatak infrastrukture, što je temelj za gospodarski razvoj bilo kojeg područja.
- Poduzetništvo – može se definirati kao: „...svaka gospodarska aktivnost osobe ili skupine ljudi koji koristeći se nekom idejom, te ulažući kapital u njezinu provedbu i preuzimajući rizik, stvaraju proizvod ili uslugu od čije prodaje očekuju dobit.“⁹⁷ Poduzetništvo je faktor koji kombinira sve ostale faktore proizvodnje u proizvod ili uslugu na potrošačkom tržištu. Na hrvatskim otocima poduzetništvo je slabije zastupljeno, ali ono se u sve većoj mjeri potiče kroz EU potpore, kao što je projekt HOP, koji je detaljnije analiziran u nastavku.⁹⁸

⁹⁶ **Factors of production**, Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/f/factors-production.asp> (19.9.2019.)

⁹⁷ **Što je poduzetništvo?**, Zagrebački inovacijski centar, <https://plaviured.hr/sto-je-poduzetništvo/> (5.9.2019.)

⁹⁸ **Op. cit.**, Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/f/factors-production.asp> (5.9.2019.)

Hrvatski otoci se suočavaju s brojnim problemima koji ograničavaju njihov gospodarski razvoj. Najveći od njih su nedostatak ljudskog kapitala i nerazvijena infrastruktura. Kako bi se ti problemi savladali, „...Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije...“⁹⁹ provodi brojne projekte, kao što su Program razvoja otoka, HOP i Projekt Otoci, koji uvelike pomažu u podizanju životnog standarda na hrvatskim otocima i predstavljaju važan korak u gospodarskom razvitku istih.

4.3. Program razvoja otoka

Program razvoja otoka provodi „...Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije...“¹⁰⁰ od 2007. godine. Program je namijenjen jedinicama lokalne i regionalne samouprave na području naseljenih otoka i poluotoka Pelješca, a čiji se mali kapitalni projekti u vidu razvitka otočne infrastrukture i otočnog gospodarstva sufinanciraju. Ti projekti se mogu odnositi na: „...izgradnju, rekonstrukciju, obnovu i adaptaciju komunalne, društvene, javne, poduzetničke i/ili turističke infrastrukture te na područja zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije...“.¹⁰¹ Svrha Programa razvoja otoka je unapređenje kvalitete života na hrvatskim otocima kroz pružanje potpore malim kapitalnim infrastrukturnim projektima lokalnog karaktera.¹⁰²

Temeljni cilj Programa razvoja otoka je unapređenje kvalitete života na hrvatskim otocima kako bi se razvili uvjeti za održivi socijalni i ekonomski razvoj istih, a taj cilj se postiže ulaganjem u razvitak posebnosti otoka Republike Hrvatske. Program razvoja otoka sadrži i specifične ciljeve, koji obuhvaćaju: „...unapređenje i razvoj lokalne zajednice na otocima povećanjem kvalitete i dostupnosti komunalnih, obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih, kulturnih, sportskih, poduzetničkih, turističkih te ostalih javnih usluga uz sustavnu podršku zaštiti okoliša, primjeni energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije“.¹⁰³

Svaki od korisnika Programa razvoja otoka ima pravo prijaviti najviše 2 projekta po natječaju. Projekti koji se prijave na natječaj moraju biti u vrijednosti od najmanje 110.000,00kn bez

⁹⁹ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/> (22.9.2019.)

¹⁰⁰ **Program razvoja otoka u 2019. godini**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Otoci%20i%20priobalje/Razvoj%20otoka%202019//Program%20razvoja%20otoka%20u%202019.pdf> (4.9.2019.)

¹⁰¹ Ibid

¹⁰² **Program razvoja otoka u 2019.**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci/razvoj-otoka/program-razvoja-otoka-u-2019/3926> (3.9.2019.)

¹⁰³ Ibid

PDV-a, a najveći iznos koji se može sufinancirati po korisniku je 2.000.000,00 kn s PDV-om.¹⁰⁴ Neki od primjera sufinanciranih projekata u 2019. godini su: projekt „...Uređenje biciklističkih puteva sa svom popratnom infrastrukturom na Molatu...“¹⁰⁵ čiji je nositelj Grad Zadar, a sufinanciran je u iznosu od 200.000,00 kn, projekt naziva „...Izgradnja dječjeg vrtića Orkulice-Sali...“¹⁰⁶ čiji je nositelj Općina Sali, a sufinanciran je u iznosu od 800.000,00 kn i projekt naziva „...Izgradnja obalne šetnice s javnom rasvjetom u Stomorskoj...“¹⁰⁷ čiji je nositelj Općina Šolta, a sufinanciran je u iznosu od 270.000,00 kn.¹⁰⁸

Program razvoja otoka je vrlo važan izvor sufinanciranja projekata koji su namijenjeni podizanju kvalitete života na hrvatskim otocima i razvoju njihovog gospodarstva. On predstavlja poticaj za razvoj koji bi lokalne otočne zajednice, odnosno samouprave trebale iskoristiti u što većoj mjeri kako bi podigle svoj životni standard. Program omogućuje sufinanciranje raznovrsnih projekata i stoga svaka otočna zajednica treba i može provoditi projekt koji je njoj u tom trenutku najpotrebniji.

4.4. EU potpore za hrvatske otoke

„Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije...“¹⁰⁹ je započelo provođenje 2 velika projekta namijenjena razvoju hrvatskih otoka - projekt HOP (Hrvatski otočni proizvod) je započeo 2007. godine, a 2015. godine projekt „...Priprema temelja za korištenje sredstava iz fondova Europske unije: Stvaranje baze projektnih ideja...“¹¹⁰ na području otoka Republike Hrvatske ili skraćeno Projekt Otoci. Oba projekta su od iznimne važnosti za podizanje kvalitete života na hrvatskim otocima i prepoznavanje vrijednosti i potencijala koje oni imaju.

4.4.1. HOP

HOP je projekt vizualnog označavanja proizvoda koji potječu s hrvatskih otoka s osnovnom namjenom davanja poticaja lokalnom stanovništvu na proizvodnju originalnih,

¹⁰⁴ **Op. cit.**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/otoci/razvoj-otoka/program-razvoja-otoka-u-2019/3926> (3.9.2019.)

¹⁰⁵ **Odluka o odabiru projekta**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Otoci%20i%20priobalje/Razvoj%20otoka%202019//ODLUKA%20o%20odabiru%20za%20Program%20razvoja%20otoka%20u%202019.%2025.01.2019.pdf> (4.9.2019.)

¹⁰⁶ Ibid

¹⁰⁷ Ibid

¹⁰⁸ Ibid

¹⁰⁹ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/hrvatski-otocni-proizvod-1918/1918> (2.9.2019.)

¹¹⁰ Ibid

visokokvalitetnih i autentičnih proizvoda koji će biti priznati i istaknuti na hrvatskom, ali i europskom tržištu. Proizvodi s oznakom HOP su zapravo kombinacija kulture, tradicije, mašte i inovacije stanovništva hrvatskih otoka, proizvedeni su u na određenim mjestima i u ograničenim količinama. Donositelji odluke o dodjeli oznake HOP su eksperti iz mjerodavnih i važnih područja koji zajedno tvore nezavisnu tehničku komisiju te u konačnici ministar. Projekt HOP je, ubrajajući 2019. godinu, zaživio čak 13 godina, čime je u cijelosti ostvario svoju svrhu.¹¹¹

Postoje 2 kategorije ugovora o pravu korištenja oznake HOP:

1. Za proizvode označene kao Ekološki proizvod ugovor se sklapa na period u trajanju od 1 godine
2. Za proizvode označene kao: „...Izvorno hrvatsko, Hrvatska kvaliteta, Tradicionalnog ugleda, Izvornost, Zemljopisnog podrijetla, Izvornost za ostale proizvode, Zemljopisnog podrijetla za ostale proizvode...“¹¹² i druge proizvode koji nemaju niti jednu od navedenih oznaka, ali su proizvedeni pod utjecajem tradicije, kreativnosti i istraživanja ugovor se sklapa na period u trajanju od 3 godine.¹¹³

Oznaku HOP su 2018. godine dobili 91 proizvod i proizvodna linija od ukupno 57 proizvođača s raznih hrvatskih otoka, a sveukupno je od 2007. godine oznaka HOP dodijeljena 297 proizvođača s 971 proizvodom i proizvodnom linijom koji potječu s ukupno 24 hrvatska otoka, a to su: „...Brač, Hvar, Vis, Korčula, Pag, Krk, Lastovo, Dugi Otok, Rab, Cres, Lošinj, Prvić, Ugljan, Mljet, Šolta, Žirje, Pašman, Iž, Murter, Olib, Kornat, Rava, Silba, Zlarin i poluotok Pelješac.“¹¹⁴ Proizvodi s oznakom HOP su uglavnom prehrambeni i kozmetički proizvodi, odjeća, suveniri i proizvodi nematerijalne kulturne baštine.¹¹⁵ Neki od primjera takvih proizvoda iz 2018. godine uključuju: ovčju skutu s otoka Paga, sapun od lavande s otoka

¹¹¹ **Hrvatski otočni proizvod**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/hrvatski-otocni-proizvod-1918/1918> (2.9.2019.)

¹¹² **Odluka o dodjeli prava uporabe oznake "Hrvatski otočni proizvod"**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Istaknute%20teme/Hrvatski%20oto%C4%8Dni%20proizvod/Odluka%20o%20dodjeli%20prava%20uporabe%20oznake%20HOP%202019_040719.pdf (2.9.2019.)

¹¹³ Ibid

¹¹⁴ **Op. cit.**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/hrvatski-otocni-proizvod-1918/1918> (2.9.2019.)

¹¹⁵ Ibid

Pašmana, čvorani nakit od konopa s otoka Korčule, suvenire od maslinovog drva s otoka Ugljana, ekstra djevičansko maslinovo ulje s otoka Brača i brojne druge.¹¹⁶

Projekt HOP se pokazao kao iznimno uspješan i privukao je veliki broj korisnika koji su iskoristili njegove mogućnosti. Samim time što su hrvatski otočni proizvodi dobili potvrdu o visokoj kvaliteti podignuta je razina osviještenosti o postojanju takvih proizvoda u Republici Hrvatskoj, poboljšana je turistička ponuda na otočnim destinacijama te su otočni proizvodi postali priznati na europskoj razini, što poboljšava imidž zemlje na europskom tržištu.

4.4.2. Projekt Otoci

Projekt Otoci nastao je u okviru provođenja „...Programa pripreme i provedbe razvojnih projekata prihvatljivih za financiranje iz fondova Europske unije...“¹¹⁷ za 2014. godinu te je namijenjen regionalnim koordinatorima „...Primorsko-goranske županije, Zadarske županije, Šibensko-kninske županije, Splitsko-dalmatinske županije i Dubrovačko-neretvanske županije...“¹¹⁸, odnosno jedinicama lokalne i regionalne samouprave. Svrha Projekta Otoci je osmišljavanje projekata i jačanje kapaciteta za efikasno iskorištavanje financijskih sredstava fondova EU na području naseljenih otoka Republike Hrvatske na lokalnoj i regionalnoj razini upravljanja. U 2015. godini iz Državnog proračuna je odobreno 8 milijuna kuna za provođenje Projekta Otoci.¹¹⁹

Jedan od glavnih ciljeva Projekta Otoci je dati potporu ekonomskom razvoju nerazvijenih i slabije razvijenih dijelova zemlje, doprinijeti društvenoj koheziji te unaprijediti koncept održivog razvoja. Ta potpora se 2017. godine iskazivala u sufinanciranju projekata gradnje, prilagodbe, revitalizacije, popravka i dogradnje objekata javne namjene (primjerice vrtići, škole, zdravstveni objekti, knjižnice i drugi slični objekti) koji su u vlasništvu korisnika ovog programa. Ti projekti su morali imati vrijednost od najmanje 100 000 kuna, a njihovi troškovi bili su sufinancirani u udjelu od najmanje 25%. Konačnu odluku o sufinanciranju određenih

¹¹⁶ **Hrvatski otočni proizvod – katalog proizvoda**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Otoci%20i%20priobalje/HOP%20katalog%202018..pdf> (3.9.2019.)

¹¹⁷ **Priprema temelja za korištenje sredstava iz fondova Europske unije: Stvaranje baze projektnih ideja na području otoka Republike Hrvatske - Projekt Otoci**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/priprema-temelja-za-koristenje-sredstava-iz-fondova-europske-unije-stvaranje-baze-projekt-nih-ideja-na-podrucju-otoka-republike-hrvatske-projekt-otoci/3105> (3.9.2019.)

¹¹⁸ Ibid

¹¹⁹ Ibid

projekata donosi ministar nakon što je proveden postupak procjene i ocjenjivanja pojedinih projekata sukladno određenim parametrima.¹²⁰

Projekt Otoci je od iznimne važnosti za razvitak hrvatskih otoka jer on postavlja temelje i preduvjete za mogućnost iskorištavanja sredstava EU fondova. On otočnim zajednicama omogućava učinkovito provođenje koncepta održivog razvoja. Prosječno su otoci u Republici Hrvatskoj slabije razvijeni od unutrašnjosti i obale, što je vidljivo najprije u nedostatku infrastrukture i slaboj prometnoj povezanosti s kopnom i međusobno. Da bi se veći projekti mogli provoditi, oni moraju biti detaljno pripremljeni te na otocima mora postojati dovoljno kapaciteta za njihovo provođenje, što se postiže upravo kroz Projekt Otoci.

4.5. Održivi razvoj otočnog turizma

Održivi razvoj turizma je dugoročni cilj svake turističke destinacije. Održivi turizam se definira kao: „...turizam koji u potpunosti uzima u obzir trenutne i buduće gospodarske, društvene i okolišne učinke, brine se o potrebama posjetitelja, sektora, okoliša i destinacije.“¹²¹ On podrazumijeva ispunjavanje potreba turista, ali i lokalnog stanovništva razvijajući i zaštićujući potencijale i pogodnosti razvoja destinacije. Općenito, održivim razvojem se zadovoljavaju ekonomske, društvene i estetske potrebe gospodarenjem resursima na način da se istodobno reguliraju temeljni ekološki sustavi i mehanizmi, održava bioraznolikost te kulturološke vrijednosti i identitet destinacije.¹²²

¹²⁰ **Poziv za iskaz interesa za sufinanciranje projekata u 2017. godini prema programu podrške regionalnom razvoju**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Programi/Poziv%20za%20iskaz%20interesa.pdf> (3.9.2019.)

¹²¹ **Održivi turizam**, <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=97> (4.9.2019.)

¹²² **Održivi razvoj u deset koraka: planiranje održivog razvoja turizma zasnovanog na baštini i prirodnom naslijeđu: priručnik za upravljanje i razvijanje turističkih regija, destinacija i proizvoda**, Institut za turizam, Zagreb, 2006., p.1

Slika 5: Temeljne sastavnice održivog razvoja

Izvor: **Sustainable Tourism And Its Impact**, Business world, <http://www.businessworld.in/article/Sustainable-Tourism-And-Its-Impact/23-02-2017-113391/> (5.9.2019.)

U kontekstu temeljnih sastavnica održivog razvoja otočnog turizma, otvaraju se brojna problemska pitanja:

- **Ekonomski učinci** – S obzirom da su otoci fizički odvojeni od kopna, javlja se problem ograničenosti resursa. Osim turizma, na otocima postoji relativno mali broj djelatnosti koje se mogu realizirati, a one najčešće uključuju: poljoprivredu, ribarstvo i pomorstvo. Ono što predstavlja temeljni problem je njihova isplativost. Naime, uslijed klimatskih promjena, odnosno globalnog zatopljenja, riblje populacije su se znatno istrošile i promijenile smjerove kretanja te ribolov postaje manje pouzdana djelatnost. Vrijednost poljoprivrednih proizvoda na svjetskom tržištu se smanjuje, što dovodi u pitanje isplativost lokalne poljoprivrede. Stoga, turizam postaje jedna od najvažnijih djelatnosti u hrvatskim otočnim zajednicama. Ono što je ključno da bi otočni turizam bio održiv i uspješan je princip „kupujmo lokalno“, kako bi se prihod što većim dijelom zadržao unutar gospodarstva otoka. Najveći problem koji se otvara u konceptu održivog razvoja turizma je sezonalnost. Ona će uvijek biti prisutna, a svim destinacijama je u cilju što više ju ublažiti. Još jedan problem koji se javlja zbog razvoja turizma na otocima je porast cijena zemljišta, što sprječava domaće stanovništvo u konkuriranju na tržištu nekretnina, a time i budućem trajnom naseljavanju otoka.
- **Ekološki učinci** – Otoci su destinacije bogate različitim vrstama flore i faune, obalnim područjima i formacijama tla. Razvojem turizma, odnosno povećanjem broja posjetitelja, ove posebnosti mogu se ozbiljno ugroziti s obzirom da posjetitelji stvaraju velike količine otpada te pridonose zagađenju tla i zraka. Ovi problemi mogu se ublažiti

povećanjem broja prigodnih mjesta za odlaganje otpada, ograničavanjem pristupa određenim područjima te ograničavanjem broja smještajnih i sekundarnih turističkih kapaciteta.

- Društveni učinci – Razvoj turizma ima veći utjecaj na stanovnike otočnih, nego na stanovnike kopnenih destinacija. Razlog tomu leži u manjem broju stanovnika na manjoj površini, njihovoj izoliranosti od kopna, većoj međusobnoj povezanosti i tradicionalnom stilu života. Turisti i lokalno stanovništvo otočnih destinacija dolaze u bliži kontakt nego lokalno stanovništvo kopnenih destinacija, što proizlazi iz boravka turista u apartmanima koji se nalaze u obiteljskim kućama otočana te se zbog toga stvara ranjivija društvena situacija pogodnija za gubljenje tradicionalnih vrijednosti, moralnih standarda i obiteljskog života. Upravo zbog toga se u procesu razvoja turizma na otocima treba posvetiti edukaciji lokalnog stanovništva i uključiti ga u procese planiranja i donošenja važnih odluka u turizmu.¹²³

Implementacija koncepta održivog razvoja turizma na otocima nailazi na brojne probleme kao što su ugrožavanje ekosustava velikim brojem turista i veliki utjecaj na lokalno stanovništvo, ali ako se sustavno i kontinuirano planira i provodi, stvara velike pozitivne učinke te se navedeni problemi mogu se umanjiti i savladati. Da bi se ovi problemi savladali, potrebno je dugoročno planiranje i uključivanje svih dionika, stavljajući pritom naglasak na lokalno stanovništvo, u proces planiranja, potrebno je podići razinu obrazovanja svih radnika u turizmu, informirati javnost o navedenim problemima i nastojati pratiti trendove razvoja informacijskih tehnologija te ih implementirati u otočne destinacije.

4.6. Pozitivni primjeri korištenja EU fondova za razvoj otočnog turizma

U Republici Hrvatskoj proveden je značajan broj projekata financiranih sredstvima Europske unije iz područja turizma, ali njih samo nekolicina na teritoriju otoka. Najbolji primjeri iskorištavanja ESI fondova na području hrvatskih otoka su HOP i Projekt Otoci. Što se tiče korištenja EU fondova za razvoj otočnog turizma, neki od dobrih primjera koje bi trebalo razmotriti se nalaze u razvijenim otočnim državama i konkurentima na Sredozemnom moru, kao što su Malta, Španjolska i Grčka. U tim državama provedeni su mnogi projekti vezani uz razvoj otočnog turizma, a 3 od njih su detaljnije razrađena u ovom potpoglavlju.

¹²³ SHELDON P.J.: **The Challenges to Sustainability in Island Tourism**, School of Travel Industry Management, University of Hawai'i, <http://lib.icimod.org/record/11965/files/6127.pdf> (5.9.2019.)

1. Primjer – Unapređenje turističke zone s pejzažnim urbanim prostorima i drugim sadržajima

Lokacija projekta: Qawra, Pembroke and St. Paul's Bay (Malta)

Ukupna vrijednost projekta: €13,803,586

Period provedbe projekta: 2008.-2015.

Nositelj projekta: Ministarstvo Turizma Malte

Opis projekta: U 3 turističke zone Malte, Qawra, Pembroke i St. Paul's Bay, izgrađen je pejzažni urbani sjedeći prostor s pogledom na more. Dodatni izgrađeni sadržaji uključuju javni aquarium, suvenirnicu, restoran, parking, institut za ronjenje, biciklističku stazu u Qawri i park baštine Garigue u Pembrokeu. Projekt se financirao iz sredstava „...Europskog fonda za regionalni razvoj...“¹²⁴, a glavni ciljevi projekta su bili: unapređenje turističkog proizvoda i poboljšanje javne percepcije ovih važnih turističkih zona, pružiti sadržaje koji će upotpuniti turističku ponudu i povećati atraktivnost ovih zona.

Ishodi projekta: povećan je godišnji broj stranih posjetitelja aquarijuma, povećan je prosječan godišnji broj turista u segmentu ronjenja, otvorena su nova radna mjesta, povećano je zadovoljstvo posjetitelja ovih zona. Ishodi ovog projekta su bazirani na rezultatima anketa koje su se provodile u centralnim dijelovima postojeće šetnice.¹²⁵

2. Primjer – DEPURNAT – održivo upravljanje otpadnim vodama u ruralnim područjima

Lokacija projekta: ruralne zone Atlantskog oceana: Andaluzija, sjever Portugala i Kanarski otoci

Ukupna vrijednost projekta: € 1.642.270,71

EU sredstva: € 937.494,36

Period provedbe projekta: 2004.-2007.

¹²⁴ ERDF 033: Tourism Zone Upgrade with landscaped urban spaces and other facilities, Malta EU funding projects, <https://investinyourfuture.gov.mt/project/heritage-and-tourism/tourism-zone-upgrade-with-landscaped-urban-spaces-and-other-facilities-33947723> (5.9.2019.)

¹²⁵ Ibid

Nositelj projekta: Tehnološki institut Kanarskih otoka

Opis projekta: kroz projekt DEPURANAT se uspostavio sustav za održivo gospodarenje otpadnim vodama, potičući ponovno iskorištavanje istih u prirodnim područjima. Glavni cilj projekta je upravo skladištenje vode koja se dobiva na lokalnoj razini, njena obrada malim decentraliziranim sustavima i ponovna uporaba dobivenih potproizvoda. Zbog svoje jednostavnosti i niske cijene, ovi sustavi pridonose održivom gospodarskom i financijskom razvoju ruralnih područja. Projekt DEPURANAT sufinanciran je iz sredstava „...Europskog fonda za regionalni razvoj.“¹²⁶ Ovaj projekt nije direktno povezan s područjem turizma, ali uvelike poboljšava uvjete za provođenje turističke djelatnosti.

Ishodi projekta: Provedeno je 12 demonstrativnih projekata u regijama Andaluzije, sjevernog Portugala i Kanarskih otoka. Eksperimentalna faza različitih pilot projekata za prirodne pročišćavajuće sustave (NPS), njihova procjena i njihovo praćenje bili su jedan od temeljnih stupova projekta DEPURANAT. Ova faza rezultirala je nadgledanjem protokola, kako za analizu tako i za nadzor nad radom. Zatim, razvila se opća metodologija za proučavanje mogućnosti postavljanja ovog modela u ruralnim područjima navedene regije. NPS je primijenjen na dva otoka, definirana je strategija za sprečavanje utjecaja NPS-a na okoliš te je ojačana i primijenjena suradnja između različitih društveno-ekonomskih dionika koji su uključeni ili zainteresirani za upravljanje otpadnim vodama i lokalnim razvojem.¹²⁷

3. Primjer – MESST – Mediteranski standard za održivi turizam

Lokacija projekta: otok Rodos (Grčka), Cipar, Malta, južna Italija

Ukupna vrijednost projekta: € 930.940,00

EU sredstva: € 617.918,19

Period provedbe projekta: 2006.-2008.

Nositelj projekta: Komora Dodekaneske regije (Grčka)

Opis projekta: Opći cilj projekta MESST je izrada standarda održivog turizma za primjenu u turističkim destinacijama i poduzećima u svim poslovnim ciklusima turističkih aktivnosti.

¹²⁶ Project - Sustainable Management of residual waters in rural areas, keep.eu, <https://www.keep.eu/project/27/sustainable-management-of-residual-waters-in-rural-areas> (5.9.2019.)

¹²⁷ Ibid

Projekt je olakšao zajedničko djelovanje partnera s obzirom na: povećanje ekološke odgovornosti turističkih poduzeća, povećanje kapaciteta lokalne uprave za praćenje održivog turizma, stvaranje internacionalne mreže zajedničkih politika planiranja i upravljanja održivim turizmom i razmjenu znanja iz područja održivog turizma. Projekt je sufinanciran iz sredstava „...Europskog fonda za regionalni razvoj.“¹²⁸

Ishodi projekta: Analizirano je stanje odnosa poslovanja prema održivom turizmu na projektnim područjima, razrađena je detaljna metodologija za izradu i provedbu standarda za održivi turizam u mediteranskom slivu te je uspostavljena mediteranska povelja za izdavanje certifikata za održivi turizam.¹²⁹

Dobri primjeri iskorištavanja sredstava EU fondova za razvoj otočnog turizma su brojni. Oni trebaju poslužiti Republici Hrvatskoj kao primjer i motivacija za usmjeravanje više pažnje prema otocima kako bi se njihov potencijal što bolje iskoristio. Primjer uvođenja sustava za zbrinjavanje otpadnih voda na Kanarskim otocima je izuzetno dobar primjer stvaranja preduvjeta za razvoj otočnog turizma koji bi Republici Hrvatskoj itekako mogao pomoći. Nadalje, unapređenje turističkih zona na Malti je dobar primjer unapređenja već postojećeg proizvoda koji bi se mogao implementirati na bolje razvijene hrvatske otoke, kao što su Hvar, Brač, Mali Lošinj i slično. Zadnji primjer, izrada standarda održivog turizma na Rodosu je pozitivan primjer unapređenja sustava planiranja i upravljanja te je dobro pokazuje od kolikog je značaja stvaranje ujednačenog sustava vrednovanja, u ovom slučaju, održivog turizma.

¹²⁸ Project - Mediterranean Standard For Sustainable Tourism, keep.eu, <https://www.keep.eu/project/1577/mediterranean-standard-for-sustainable-tourism?ss=0898af643ea601cc9ce9708e1f6c42d8&espon=> (5.9.2019.)

¹²⁹ Ibid

5. PERSPEKTIVE RAZVOJA OTOKA REPUBLIKE HRVATSKE KORIŠTENJEM FONDOVA EUROPSKE UNIJE

Hrvatski otoci imaju veliki razvojni potencijal, između ostalog, u područjima pomorstva, ribarstva, maslinarstva i turizma. Da bi se te djelatnosti razvile, najprije je potrebno razviti adekvatnu infrastrukturu, kvalitetno povezati otoke s kopnom i međusobno te osigurati dovoljno kvalificiranog ljudskog potencijala koji je sposoban za provedbu projekata i razvoj gore navedenih djelatnosti. U nastavku su analizirana pojedina područja koja bi se trebala razvijati iskorištavanjem sredstava pojedinog fonda Europske unije i opisani su primjeri idejnih projekata koji bi se mogli provesti.

5.1. Perspektive razvoja otoka Republike Hrvatske korištenjem sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF)

Europski fond za regionalni razvoj je vrlo važan izvor financiranja projekata iz područja infrastrukture i turizma, koji su ključni za sustavni razvoj hrvatskih otoka. Jedan od temeljnih problema s kojim se susreću otoci Republike Hrvatske je nedostatak infrastrukture, a turizam je jedna od aktivnosti koja se na otocima može realizirati i ima veliki potencijal za razvoj te su stoga upravo ta dva područja analizirana u nastavku:

- Infrastruktura – Većina hrvatskih otoka nema adekvatno razvijenu infrastrukturu niti sredstava kojima bi se financirala njezina izgradnja. Projekti koji bi se mogli sufinancirati iz sredstava ERDF-a su, primjerice, izgradnja cesta, izgradnja sustava kanalizacije, vodovoda i elektroopskrbe. Mnogi naseljeni otoci Republike Hrvatske bi imali velike koristi od uspješne provedbe takvih projekata te bi se znatno podigla kvaliteta života na tim otocima.
- Turizam – Djelatnost turizma može spadati pod područje interesa više europskih fondova, no turizam u kontekstu razvoja otoka se najbolje uklapa u područje fokusa Europskog fonda za regionalni razvoj. Projekt Hrvatski Otočni Proizvod predstavlja dobar početak iskorištavanja mogućnosti koje pružaju sredstva EU fondova te je pozitivan primjer davanja poticaja proizvođačima autohtonih otočnih proizvoda. Projekti koji bi se mogli sufinancirati iz sredstava ERDF-a uključuju, primjerice, unapređenje već postojećih turističkih proizvoda, uređenje turističkih zona, projekte kojima bi svrha bila poticanje održivog razvoja turizma i slično. Ono što bi bio izrazito korisno za razvoj otočnog turizma je izgradnja biciklističkih staza i puteva, odnosno

poticanje cikloturizma, specifičnog oblika turizma koji bi ne samo unaprijedio turistički proizvod hrvatskih otoka, već i produžio sezonu te upotpunio postojeću turističku ponudu.

Kada bi na otocima Republike Hrvatske bila izgrađena adekvatna infrastruktura, ne samo da bi se znatno povećala razina kvalitete života na istima, već bi to pogodovalo i razvoju turizma – jedne od djelatnosti koja ima značajan potencijal za razvoj na hrvatskim otocima. Usporedno s razvojem infrastrukture, razvili bi se i smještajni kapaciteti te sekundarni turistički objekti, a prirodne atrakcije kojima obiluju hrvatski otoci bile bi lakše dostupne i ekonomski bi se valorizirale. Da bi turizam na hrvatskim otocima bio održiv, potrebno je, osim na dominantni ljetno-kupališni turizam, staviti fokus i na razvoj specifičnih oblika turizma, kao što su avanturistički turizam i cikloturizam, koji bi uvelike pridonijeli produžetku glavne turističke sezone i stvorili potencijalnim klijentima dodatnu motivaciju za posjet otoka Republike Hrvatske, a lokalnom stanovništvu bi predstavljali dodatan izvor prihoda.

5.2. Perspektive razvoja otoka Republike Hrvatske korištenjem sredstava Kohezijskog fonda (CF)

Područje prometa je predmet fokusa Kohezijskog fonda Europske unije i brojni su primjeri projekata koji bi se mogli provesti na otocima Republike Hrvatske, s obzirom da je sljedeći veliki problem s kojim se susreću hrvatski otoci nedostatak prometne povezanosti s kopnom i međusobno:

- Prometna povezanost i otočni javni prijevoz – Primjeri projekata koji bi mogli biti sufinancirani iz sredstava CF-a obuhvaćaju izgradnju pomorskih luka i pristaništa, obnovu voznog parka javnih prijevoznika i slično. Na hrvatskim otocima, vozni park javnih prijevoznika je, ako ga uopće ima, znatno niže kvalitete od voznih parkova u gradovima. To je tako jer se javni prijevoz na otocima koristi rjeđe, no obnovom voznih parkova i uvođenjem istih na otoke gdje ih trenutno nema bi se znatno podigla kvaliteta otočkog života.

Poboljšanje prometne povezanosti hrvatskih otoka s kopnom uvelike bi olakšalo svakodnevni život otočana, naročito onih koji moraju redovito putovati na kopno. Razvoj prometa bi, osim podizanja kvalitete života na otocima, poticao i razvoj turizma. Potencijalnim turistima koji bi htjeli posjetiti hrvatske otoke bi dobra prometna povezanost značajno olakšala proces donošenja odluke o posjeti te stoga razvoj prometa također ima veliku ulogu u razvoju otočnih zajednica Republike Hrvatske.

5.3. Perspektive razvoja otoka Republike Hrvatske korištenjem sredstava Europskog socijalnog fonda (ESF)

Europski socijalni fond je također vrlo važan izvor financiranja projekata kojima se potiče razvoj otočnih zajednica Republike Hrvatske. Treći problem s kojim se susreću hrvatski otoci je nedostatak ljudskog kapitala, koji je sljedeće analizirano područje:

- Ljudski kapital – Projekti koji bi se mogli sufinancirati iz sredstava ESF-a su organizacija edukacija i radionica iz različitih djelatnosti zastupljenih na hrvatskim otocima, kao što su maslinarstvo, ribarstvo, turizam, pomorstvo i slično. Dobre temelje za iskorištavanje sredstava ESF-a postavio je Projekt Otoci, koji je kroz izgradnju i rekonstrukciju objekata javne namjene ojačao kapacitete za buduće iskorištavanje EU fondova.

Razvoj ljudskih potencijala je jedna od ključnih stavki koje su potrebne za razvoj hrvatskih otoka. Na hrvatskim otocima prevladava stanovništvo treće životne dobi, što je rezultat urbanizacije, iseljavanja mlađeg stanovništva s otoka te, u konačnici, njihove potrage za boljim životnim standardom. Zbog toga je potrebno educirati postojeće stanovništvo, naročito mlade, o prilikama koje se mogu iskoristiti živeći na hrvatskim otocima, a potencijalnim stanovnicima dati poticaj za život na otoku kroz prije spomenute projekte, odnosno razvoj infrastrukture, prometa i turizma.

5.4. Perspektive razvoja otoka Republike Hrvatske korištenjem sredstava Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EMFF)

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo je jedan od ključnih izvora financiranja projekata za razvoj hrvatskih otoka jer su upravo pomorstvo i ribarstvo, osim turizma, jedne od najzastupljenijih djelatnosti na hrvatskim otocima kojima se bavi lokalno stanovništvo, a kojima se može baviti i stanovništvo starije životne dobi, koje prevladava na otocima Republike Hrvatske. Kako bi se životni standard na hrvatskim otocima unaprijedio, potrebno je poticati mlade na bavljenje ovim djelatnostima kroz moguće projekte:

- Pomorstvo i ribarstvo – Projekti koji bi mogli biti sufinancirani iz sredstava EMFF-a obuhvaćaju uvođenje novih tehnologija u području ribarstva i akvakulture, obnovu akvakulturnih zona, poticanje pomorskog obrazovanja i slično. Ulaganje u ova područja bilo bi od velikog značaja za stanovnike hrvatskih otoka jer bi pružilo veću sigurnost posla stanovnicima koji se ne bave turizmom.

Razvoj pomorstva i ribarstva bi znatno pridonio cjelokupnom razvoju ljudskih potencijala i gospodarstva na hrvatskim otocima, služio bi kao poticaj mladima za rad u tradicionalnim djelatnostima njihovog područja, otočanima bi se otvorila nova radna mjesta u njihovom mjestu stalnog boravka te bi se tako smanjila potreba lokalnog stanovništva za redovitim odlaskom na kopno.

Navedeni su samo neki od primjera potencijalnog iskorištavanja financijskih sredstava europskih fondova za razvoj otočnih zajednica Republike Hrvatske. Najvažniji projekti trebaju unaprijediti otočnu infrastrukturu, poboljšati povezanost otoka s kopnom i ojačati ljudske potencijale. Kad bi se takvi projekti uspješno proveli, napravio bi se veliki iskorak u procesu gospodarskog razvoja hrvatskih otoka. Za daljnji razvoj otočnih zajednica korisni bi bili projekti iz područja turizma, ribarstva i pomorstva te drugih djelatnosti koje su zastupljene na otocima kako bi kvaliteta života dosegla optimalnu razinu.

6. ZAKLJUČAK

Razlike u gospodarskom razvoju najrazvijenijih i najslabije razvijenih zemalja Europe su velike. Kohezijska politika je, upravo zbog težnje za smanjenjem tih razlika, dobar pokazatelj ljudskosti Europske unije. ESI fondovi (ERDF, ESF, EAFRD i EMFF) su od velike važnosti za Republiku Hrvatsku jer su oni izvor velike količine financijskih sredstava koja se kroz različite projekte mogu iskoristiti za poboljšanje životnog standarda u državi. Najvažnija područja na koja se Republika Hrvatska treba fokusirati su poljoprivreda, pomorstvo i ribarstvo, turizam, ljudski potencijali, inovacije i energetska učinkovitost. Temelj za iskorištavanje sredstava ESI fondova su Operativni programi kojih Republika Hrvatska u programskom razdoblju 2014.-2020. ima 4, a upravo oni određuju područja u kojima i načine na koje će se ta sredstva iskoristiti.

Nacionalna razvojna strategija Hrvatska 2030. je prvi strateški dokument u državi kojem su u fokusu upravo građani i kojemu je svrha unapređenje kvalitete života. Dokaz toga da se kvaliteta života može poboljšati su već dosada uspješno provedeni EU projekti u Republici Hrvatskoj. Oni služe kao motivacija za osmišljavanje budućih projekata, ali i kao pokazatelji toga da EU fondovi služe za opću dobrobit.

Otočne zajednice Republike Hrvatske uživaju veliki razvojni potencijal u područjima ribarstva i pomorstva, turizma, maslinarstva i poljoprivrede, a suočavaju se s brojnim problemima od kojih su najveći: nedostatak ljudskog kapitala, neizgrađena infrastruktura i slaba povezanost s kopnom. Da bi se ojačalo gospodarstvo hrvatskih otoka i kako bi se iskoristio njihov potencijal, potrebno je najprije riješiti ove temeljne probleme. U tome uvelike mogu pomoći financijska sredstva EU fondova koja se iskorištavaju kroz provedbu različitih projekata. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije trenutno provodi 2 projekta važna za gospodarski razvoj hrvatskih otoka – HOP i Projekt Otoci. Projekt Otoci kroz jačanje kapaciteta za provođenje EU projekata i provođenje koncepta održivog razvoja predstavlja temelj za buduće iskorištavanje sredstava EU fondova, a projekt HOP služi unapređenju turističke ponude hrvatskih otoka kroz davanje priznanja autohtonim otočnim proizvodima.

Održivi razvoj je krajnji i osnovni cilj svake destinacije, uključujući i otočne zajednice. Problem u implementaciji koncepta održivog razvoja turizma na otocima je veliki utjecaj na lokalno stanovništvo koje je, za razliku od stanovništva kopnenih destinacija, u vrlo bliskom kontaktu s turistima te zbog toga češće dolazi do pojave gubljenja tradicionalnog načina života, moralnih

vrijednosti i standarda. Da bi se ovaj problem nadišao, potrebno je sustavno planirati i provoditi koncept održivog razvoja te konstantno ulagati u ljudske potencijale, a pri tome stavljati poseban naglasak na lokalno stanovništvo.

Dobri europski primjeri iskorištavanja EU fondova za razvoj otočnog turizma, kao i prije navedeni uspješno provedeni EU projekti u Republici Hrvatskoj, trebaju služiti kao motivatori budućeg ulaganja u gospodarski razvoj zemlje, a posebno otočnih zajednica. Područja na koja treba usmjeriti pažnju kada se govori o razvoju otočnih zajednica Republike Hrvatske su zasigurno razvoj otočne infrastrukture, jačanje prometne povezanosti s kopnom i međusobno, unapređenje ljudskih potencijala, turizam, poljoprivreda, pomorstvo i ribarstvo. Rješavanjem postojećih problema i ulaganjem u navedena područja, dugoročno gledano, hrvatski otoci imaju priliku znatno poboljšati životni standard i omogućiti svojim stanovnicima kvalitetan život.

SAŽETAK

Europska unija, provođenjem kohezijske politike, nastoji ujednačiti gospodarski i socijalni razvoj država članica. Instrumenti kojima se ona ostvaruje nazivaju se ESI fondovi. U programskom razdoblju 2014.-2020. postoje 4 ESI fonda: Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. Republika Hrvatska je, od trenutka stupanja u članstvo Europske unije, korisnica navedenih fondova. Ona je, za isto programsko razdoblje, donijela 4 operativna programa na kojima se temelji iskorištavanje sredstava ESI fondova. U Republici Hrvatskoj provedeni su brojni EU projekti, a većina ih pripada područjima inovacija, energetske učinkovitosti, ljudskih potencijala, turizma, prometa, zdravlja i zaštite okoliša.

Otočne zajednice Republike Hrvatske se suočavaju s brojnim problemima, od kojih je važno istaknuti nezadovoljavajuću infrastrukturu, lošu prometnu povezanost i nedostatak ljudskih potencijala. Kako bi hrvatski otoci ostvarili svoj puni potencijal u vidu poljoprivrede, ribarstva i pomorstva, maslinarstva i turizma, potrebno je riješiti navedene probleme. Prvi korak u nadilaženju ovih problema predstavlja Projekt Otoci, kojeg od 2007. godine provodi Ministarstvo regionalnog razvoja i europskih fondova Republike Hrvatske. Brojni su pozitivni primjeri korištenja EU fondova za razvoj otočnih zajednica koje Republika Hrvatska dalje treba slijediti. Osim toga, važno je i sustavno provođenje koncepta održivog razvoja turizma zajedno s razvijanjem specifičnih oblika turizma kako bi potrebe turista, lokalnog stanovništva, ali i same destinacije i njenog okoliša bile zadovoljene.

Ključne riječi: kohezijska politika, EU fondovi, Operativni programi, otočne zajednice, održivi razvoj

[upišite ovdje]

SUMMARY

Use of EU funds for the development of island communities

Through the implementation of cohesion policy, the European Union seeks to balance the economic and social development of the member states. The instruments that make it happen are called ESI funds. In the programming period 2014-2020, there are 4 ESI funds: the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund. Since its accession to the European Union, the Republic of Croatia has been a beneficiary of these funds. For the same programming period, it has adopted 4 Operational programs on which the utilization of ESI funds is based. Numerous EU projects have been implemented in the Republic of Croatia, most of which belong to the fields of innovation, energy efficiency, human resources, tourism, transport, health and environmental protection.

The island communities of the Republic of Croatia face a number of problems, of which it is important to highlight unsatisfactory infrastructure, poor transport links and lack of human resources. In order for the Croatian islands to reach their full potential in the form of agriculture, fisheries and maritime affairs, olive growing and tourism, these problems need to be addressed. The first step in overcoming these problems is the Islands Project, which has been implemented since 2007 by the Ministry of Regional Development and European Funds of the Republic of Croatia. There are numerous positive world examples of the use of EU funds for the development of island communities, which Croatia should follow. In addition, it is important to systematically implement the concept of sustainable tourism development, together with the development of specific forms of tourism in order to meet the needs of tourists, the local population, as well as the destination and its environment.

Key words: cohesion policy, EU funds, Operational programs, island communities, sustainable development

LITERATURA

KNJIGE:

1. BELIĆ, M. et. al.: **EU fondovi – vodič kroz EU fondove 2008.-2013.**, Novum, Zagreb, 2008.
2. **EU fondovi za sve**, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, 2013.
3. NOE, R. et al.: **Menadžment ljudskih potencijala**, MATE d.o.o.Zagreb, 2006.
4. **Održivi razvoj u deset koraka: planiranje održivog razvoja turizma zasnovanog na baštini i prirodnom naslijeđu: priručnik za upravljanje i razvijanje turističkih regija, destinacija i proizvoda**, Institut za turizam, Zagreb, 2006.
5. **Pojmovnik fondova Europske unije**, Središnji ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Samobor
6. SAVIĆ, Z., GELO, R., BUKOVAC, S.: **Ususret fondovima kohezijske politike u Hrvatskoj**, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2013.
7. **Uspješni lokalni EU projekti u Hrvatskoj**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2016.

INTERNETSKE STRANICE:

1. Europska komisija, https://ec.europa.eu/info/index_hr
2. Europski-fondovi.eu, <http://www.europski-fondovi.eu/>
3. Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/>
4. Blogger, https://www.blogger.com/about/?r=1-null_user
5. Hrvatska 2030, <https://www.hrvatska2030.hr/>
6. Investopedia, <https://www.investopedia.com/>
7. Keep.eu, <https://www.keep.eu>
8. Malta EU funding projects, <https://investinginyourfuture.gov.mt/>
9. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/>
10. Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, <https://uprava.gov.hr/>
11. Održivi turizam, <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=97>
12. PDCK, <http://pdck.hr/o-projektu/?lang=en>
13. Turistička zajednica Općine Preko, <http://tz.preko.hr/>
14. Tutor2u, <https://www.tutor2u.net/>

[upišite ovdje]

15. Zagrebački inovacijski centar, <https://www.zicer.hr/>

ZNANSTVENI RADOVI:

1. SHELDON P.J.: **The Challenges to Sustainability in Island Tourism**, School of Travel Industry Management, University of Hawai'i, <http://lib.icimod.org/record/11965/files/6127.pdf>

OSTALO:

1. **Hrvatski otočni proizvod – katalog proizvoda**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Otoci%20i%20priobalje//HOP%20katalog%202018..pdf>

2. **Nova kohezijska politika**, Europska komisija, https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/2021_2027/

3. **Odluka o dodjeli prava uporabe oznake "Hrvatski otočni proizvod"**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//Istaknute%20teme/Hrvatski%20oto%C4%8Dni%20proizvod//Odluka%20o%20dodjeli%20prava%20uporabe%20oznake%20HOP%202019_040719.pdf

4. **Odluka o odabiru projekta**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Otoci%20i%20priobalje/Razvoj%20otoka%202019//ODLUKA%20o%20odabiru%20za%20Program%20razvoja%20otoka%20u%202019.%2025.01.2019.pdf>

5. **Odluka o osnivanju Upravljačkog odbora i Izvršne radne skupine za izradu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine**, Narodne novine, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_09_97_2238.html

6. **Poziv za iskaz interesa za sufinanciranje projekata u 2017. godini prema programu podrške regionalnom razvoju**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//O%20ministarstvu/Programi//Poziv%20za%20iskaz%20interesa.pdf>

7. **Program razvoja otoka u 2019. godini**, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Otoci%20i%20priobalje/Razvoj%20otoka%202019//Program%20razvoja%20otoka%20u%202019.pdf>

8. **Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2018.**, Državni zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2018/sljh2018.pdf

9. **Zakon o otocima**, "Narodne novine", https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2287.html

[upišite ovdje]

POPIS TABLICA

Tablica 1: Podjela EU fondova u programskom razdoblju 2014.-2020.....	6
Tablica 2: Kategorizacija poduzeća od strane Europske Komisije	8
Tablica 3: Podjela NUTS regija po broju stanovnika	11
Tablica 4: NUTS II regije u Republici Hrvatskoj	11
Tablica 5: Redoslijed korištenja instrumenata EU u Republici Hrvatskoj.....	17

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika

Slika 1: Faze izrade Nacionalne razvojne strategije Hrvatska 2030.	24
Slika 2: 3D simulacija PDCK-a	27
Slika 3: COIN coworking prostor, Zadar	28
Slika 4: Radionica u sklopu projekta Stvaranje društva bez otpada, Osijek	29
Slika 5: Temeljne sastavnice održivog razvoja	38

ŽIVOTOPIS

OSOBNJE INFORMACIJE **Vlatka Košta**

 Kod sv. Ante, 3, Preko, 23273, Hrvatska
 / +385 99 879 74 06
 vlatkaa.os@gmail.com
 /
 Whatsapp/Vlatka Košta

Spol: **Ž** Datum rođenja: **01/07/1997** Državljanstvo: **Hrvatsko**

RADNO ISKUSTVO

- Od travnja do lipnja 2017. godine **Provedba istraživanja "Marka destinacije Zadar"**
Institut za Turizam Vrhovec 5, 10000 Zagreb
- Anketiranje turista u predsezoni u gradu Zadru
- [Kvartarni sektor](#)
- Od svibnja do studenog 2018. godine **Provedba istraživanja profila posjetitelja Grada Zadra i Zadarske županije**
Sveučilište u Zadru, Ulica Mihovila Pavlinovića 23000 Zadar
- Anketiranje turista u predsezoni, sezoni i posezoni u Zračnoj luci Zadar
- [Kvartarni sektor](#)
- Od lipnja do rujna 2018. godine **Rad u turističkoj agenciji**
NavAdriatic j.d.o.o., Magazin 5, 23273 Preko
- Prodaja usluga turističke agencije, sastavljanje baze podataka, prijem gostiju, pružanje informacija gostima, uređivanje web stranice agencije na online rezervacijskim sustavima
- [Kvartarni sektor](#)
- Od ožujka do lipnja 2019. godine **Rad na turističkom vodiču "Ugljan & Pašman travel guide"**
NavAdriatic j.d.o.o., Magazin 5, 23273 Preko
- Lektorski rad
- [Kvartarni sektor](#)
- Od lipnja 2019. godinedo danas **Provedba istraživanja profila posjetitelja Grada Zadra i dolazekruzerom**
Sveučilište u Zadru, Ulica Mihovila Pavlinovića 23000 Zadar
- Anketiranje turista u predsezoni, sezoni i posezoni u zračnoj luci Gaženica
- [Kvartarni sektor](#)
- Od lipnja 2019. godinedo danas **Rad u turističkoj agenciji**
NavAdriatic j.d.o.o., Magazin 5, 23273 Preko
- Prodaja usluga turističke agencije, sastavljanje baze podataka, prijem gostiju, pružanje informacija gostima, uređivanje web stranice agencije na online rezervacijskim sustavima
- [Kvartarni sektor](#)

OBRAZOVANJE I OSPOBLJAVANJE

[upišite ovdje]

listopad 2016– danas Sveučilište u Zadru, Zadar
 Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
 Preddiplomski studij "Kultura i turizam"

rujan 2012– lipanj 2016 II. gimnazija OsijekOsijek

fhridjd

Materinski jezik Hrvatski jezik

Ostali jezici	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
Engleski jezik	C1	C1	C1	C1	C1
Cambridge English Level 2 Certificate in ESOL International (Advanced)					
Njemački jezik Talijanski jezik	B1	B1	B1	B1	B1

Stupnjevi: A1/2: Temeljni korisnik B1/B2: Samostalni korisnik - C1/C2 Iskusni korisnik

Komunikacijske vještine • Dobre komunikacijske vještine stečene tijekom studija Kulture i turizma u Odjelu za turizam i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zadru volonterskim radom na projektu Ritam kulturizma Sveučilištu u Zadru 2017. i 2018. godine sudjelovanjem u radu ljetne radionice Zadar 2018. Sveučilištu u Zadru 2017. godine i izlaganjem na 16. Festivalu znanosti s temom "Otkrića" u Zadaru 2018. godine.

Organizacijske / rukovoditeljske vještine • Organizacijske vještine stečene volonterskim radom u organizaciji sportskih disciplina na Zadar Outdoor Festivalu i volonterskim radom u organizaciji Wings for Life utrke 2017.

Digitalna kompetencija

SAMOPROCJENA				
Obrada informacija	Komunikacija	Stvaranje sadržaja	Sigurnost	Rješavanje problema
Samostalni korisnik	Iskusni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik

Stupnjevi: Temeljni korisnik - Samostalni korisnik - Iskusni korisnik

• dobro upravljanje uredskim protokolom (bradateksta, tablica, prezentacija)

Ostale vještine • amatersko bavljenje fotografijom i montažom videa
 • volontaristički rad na studentskoj televiziji KampusTV Zadar kao snimatelj i montažer

Vozačka dozvola B

DODATNE INFORMACIJE

Certifikati • Cambridge English Level 2 Certificate in ESOL International (Advanced), Zagreb, 2016.
Nagrade • Nagrada uspješnim studentima kategorija 1 najbolji prosjek ocjena na godini studija, Zadar, 2017.
 • Nagrada uspješnim studentima kategorija 2 izniman angažman u izvannastavnim aktivnostima godini studija, Zadar, 2018.
 • Nagrada rektorice za postignut uspjeh, znanost i stručne aktivnosti tijekom studija, Sveučilišta, Zadar, 2019.

[upišite ovdje]